

fugle & natur

3 | SEPTEMBER | 2015

Dansk Ornitologisk Forening

- › Rovfugle slipper for gift
- › Vindmøller kontra fugle
- › Vigtig privat naturbeskyttelse
- › Fuglemordet ved Middelhavet
- › Uglemobning i sommerskoven

Egon Østergaard
Formand i DOF

Naturplan Danmark

version II

I efteråret 2014 lancerede den daværende regering en langsigtet plan for den danske natur, den såkaldte Naturplan Danmark. Det var på høje tid, for Danmark har nemlig i EU og FN forpligtet sig til inden udgangen af 2015 at udarbejde og implementere en plan for, hvordan tilbagegangen for naturen stoppes.

Planen indeholder mange gode elementer, bl.a. et digitalt Grønt Danmarks-kort, der både viser den eksisterende natur og nye, potentielle forbindelseslinjer mellem disse. Også DOF's mange fugledata i DOF-basen indgår i udarbejdelsen af kortet, der er et fint og godt planlægningsværktøj for staten og kommunerne.

Den nuværende regering har på seks linjer om natur i regeringsgrundlaget, der ellers fylder 36 sider, bebudet et serviceeftersyn af den nye Naturplan Danmark, samtidig med at man vil prioritere indsatsen for at stoppe tilbagegangen af biodiversiteten.

En del af eftersynet skal omfatte "at lempe den nuværende § 3-beskyttelse af eng- og græsarealer, og i stedet udlægge statslig skov til biodiversitetsformål".

DOF ser gerne et serviceeftersyn, hvis planen giver bedre vilkår for en varieret natur, både i skov og krat og i eng og på overdrev. Normalt dyrkede græsmarker er jo i forvejen slet ikke beskyttede, så her er der ikke meget at komme efter for servicemedarbejderen. For man har vel ikke tænkt sig at "afbeskytte" enge og overdrev, der udgør natur med truede og beskyttelseskrævende arter?

En version II af Naturplan Danmark bør styrke naturbeskyttelsen, der ofte involverer landbrugsdrift i en eller anden form som pleje af 'halvnaturarealer'. Landbrugsstøtteordningerne bør justeres, så de i højere grad kommer naturen og landmanden til gavn. Fx burde det være langt mere økonomisk fordelagtigt at sætte kødkvæg ud til afgræsning af beskyttet natur i Natura 2000-områder og på andre

beskyttede arealer, så her har miljø- og fødevarerminister Eva Kjer Hansen en vigtig skrue at dreje på under eftersynet.

Landmænd bør også i langt højere grad tilskyndes økonomisk til at undlade dyrkning af små, urentabelt fugtige og tørre pletter i dyrkningsfladen og langs naturarealer, end tilfældet er i dag. De skal kunne være med til at honorere kravene til landmanden om at udlægge 5% af dyrkningsarealet som miljøfokusområder.

I den eksisterende Naturplan Danmark bør det Grønne Danmarks-kort udbygges, så kommunerne i endnu højere grad kan lægge en strategi for, hvilke urentable landbrugsjorde, der med fordel kan udlægges til naturformål, fx ved køb eller jordfordeling. Det vil ofte være en fordel for såvel landmænd som naturen. En del landmænd ved godt, hvor den urentable produktionsjord ligger og vil sikkert gerne af med den. Her vil lokale Naturråd, som ministeren nu har mulighed for at etablere, være et fint forum for lokale diskussioner og interesser. DOF støtter, at dette sker hurtigst muligt, for her vil i mange tilfælde være en vej frem, når natur- og landbrugsinteresser mødes i øjenhøjde om lokale projekter, og der samtidig er en landspolitisk vilje til at finansiere disse win-win-situationer.

Serviceeftersynet bør også omfatte udlægning af mindst 20 pct. statsskov til naturformål, som tidligere ønsket af den nuværende regering og dens støttepartier samt udlægning af betydeligt større lavbundsarealer i ådale og langs fjorde til naturformål end i den nuværende plan.

DOF er som altid parat til et konstruktivt samarbejde om overvågning af fuglene og naturen og om målretning af statens og kommunernes naturindsats.

Egon Østergaard, Formand DOF

Forside

En natugle mobbes af en allike. Her et splitsekund før uglen får alliken i nakken. Se hele billedserien på side 14-15.

Foto: Helge Sørensen.

Udgivet af

Dansk Ornitologisk Forening – DOF – BirdLife Denmark
Vesterbrogade 138-140 . 1620 København V
Tlf. 33 28 38 00 (mandag-torsdag 10-16, fredag 10-15)
Mail: dof@dof.dk

Redaktør (ansv.): Helge Røjle Christensen, Pilgårdsvej 4,
7742 Vesløs, tlf. 97 99 32 77 (aften), e-post: fugleognatur@dof.dk

I redaktionen: Kommunikationschef Tine Stampe

Annoncer: Maya Schuster. **Ture og Møder:** Mads Oddershede

Oplag: 17.000. **ISSN:** 01073729

Layout og tryk: Vivian Buch, www.graphicco.dk

Indhold

Rovfugle slipper for gift	3
Vigtig privat naturbeskyttelse.....	6
Projekt Fugle Overalt.....	9
Fuglemordet ved Middelhavet	11
Uglemobning i sommerskoven	14
Forskning i stære	16
Reportage fra Atlaslejr	19
Rookie – fugle i børnehøjde	23
Vindmøller kontra fugle.....	27
Lokalsider – ture og møder	32-45

Rovfugle slipper for gift

Af Knud N. Flensted

Rovfugle, ugler og andre rovdyr risikerer at dø, når de spiser mus og rotter, der indeholder gnavergift. Navnlig de gnavergifte, der kaldes antikoagulanter, er farlige. Derfor bliver anvendelsen af disse stoffer nu begrænset.

Antikoagulanterne virker blodfortyndende på både pattedyr og fugle, og dyrene dør ved forblødning efter nogle dage, når de har indtaget tilstrækkelig meget gift. Meget høje koncentrationer af antikoagulanter er konstateret i bl.a. tårnfalk, musvåge, rød glente, slørugle og natugle samt i diverse mårdyr som husmår, ilder, lækat og brud.

Gennem de senere år har DOF skærpet opmærksomheden på den udbredte brug af gnavergift, også kaldet rodenticider, der ofte bruges til at bekæmpe mus og

*Tårnfalk han. Fremover kan den jage mere sikkert i den danske natur.
Foto: Helge Sørensen.*

Nye regler om bekæmpelse af rotter og mus vil betyde mindre gnavergift i naturen. Det kan redde livet for mange rovfugle og ugler.

rotter. Den øgede opmærksomhed, også i udlandet, har bidraget til, at den lovlige anvendelse af gnavergifte gradvis er blevet begrænset, og EU's regler for godkendelse af gnavergifte er skærpet, som følge af biocidforordningen.

På trods af stramningerne vurderer myndighederne, at forbruget af antikoagulanter i Danmark desværre har været stigende i de senere år. Fornylig er det vurderet, at der sker giftbekæmpelse af gnavere ved cirka en tredjedel af bygningerne i landzone i dag, hvilket betyder, at der sker en stor og betydelig spredning af gnavergift ud i naturen og landskabet.

DOF griber ind

I efteråret 2014 ønskede Lolland Kommune at foretage systematisk udlægning af gnavergift imod rotter langs vandløb i en stor del af kommunen. Det fik DOF heldigvis afværget med henvisning til den store risiko for forgiftning af rovfugle og ugler, der i stor udstrækning lever af gnavere i naturen og agerlandet.

Tårnfalk hun med bytte – måske en forgiftet mus? Foto: Helge Sørensen.

Fra udgangen af 2011 stoppede giftbekæmpelse af mosegrise og studs mus i skovbruget, juletræsbeplantninger og ved vildtfoderpladser samt andre steder 'væk fra bygninger', da der fra det tidspunkt ikke længere var nogen godkendte giftmidler. Det var en meget væsentlig forbedring, men det har desværre flere gange kunnet konstateres, at disse regler er blevet overtrådt. Her er der fortsat brug for skærpet overvågning og øget oplysning om gældende regler. I DOF håber vi, at flere medlemmer og borgere vil være med til at kontrollere om reglerne bliver overholdt (se boks side 5 med oplysning om, hvad du kan hjælpe med).

I DOF vurderer vi, at den væsentligste gnaverbekæmpelse i dag foregår i og omkring bygninger, virksomheder og landbrug. Her risikerer rovfugle og ugler, der lever tæt på mennesker og bygninger at fange mange mus og rotter med gift i sig. Blandt fuglene er det navnlig arter som tårnfalk, musvåge, slørugle, kirkeugle og natugle, som er i farezonen. Desuden sker der tilsyneladende fortsat en meget be-

tydelig ulovlig udlægning af gnavergift ved vildtfoderpladser og lignende steder med let adgang til føde for mus og rotter.

Farlig gift forbudt for borgere

Fra sommeren 2015 er det ikke længere tilladt for uautoriserede, dvs. bl.a. private borgere, at anvende såkaldte antikoagulanter til bekæmpelse af mus og rotter. Det er en væsentlig forbedring for rovfuglene. Det er netop antikoagulanterne, der kan medføre forgiftning af fugle og pattedyr, der spiser forgiftede gnavere.

Antikoagulanterne slår ikke mus og rotter ihjel med det samme, men først i løbet af nogle dage. Derfor er der stor risiko for, at de når at blive fanget og spist af rovdyr eller rovfugle, når de mere eller mindre svækkede bevæger sig rundt med gift i kroppen. Fra juni 2015 er chloralose (kraftigt sovemiddel) det eneste tilladte giftmiddel, som private, uautoriserede borgere må anvende imod mus i bygninger (typisk husmus og halsbåndmus), og det må kun anvendes indendørs, aldrig uden for bygninger.

Denne type musegift indeholder antikoagulanter og må ikke længere sælges til private borgere. Foto: Knud N. Flensted.

Gift aldrig 'væk fra bygninger'

Autoriserede rottefængere må som de eneste anvende gnavergift uden for bygninger, men gradvis indføres der nu supplerende bestemmelser ved alle nygodkendelser, der betyder, at gift kun må anvendes inden for 10 meter fra bygninger. Det er en væsentlig forbedring, selvom det desværre fortsat må frygtes, at mange 'uskyldige' mus og smådyr kommer i kontakt med rottegift, når den udlægges i giftkasser uden for bygninger i lange perioder. En giftfyldt giftkasse kan slå hundreder af mus ihjel, selvom den egentlig kun er opstillet for at bekæmpe rotter. DOF arbejder derfor for fortsatte stramninger i reglerne for udlægning af gift uden for bygninger.

Gift ikke præventivt

Gradvis indføres skærpede regler for udlægning af gnavergift, så det ikke længere må udlægges præventivt. I fremtiden vil det være et krav, at der skal være konstateret rotter før, der må udlægges rottegift. Når der ikke længere konstateres rotter, skal anvendelsen af gift ophøre. Det vil på sigt være med til at begrænse de sekundære forgiftninger af rovfugle og rovdyr, og det vil også være med til at modvirke udvikling af resistens imod giftstofferne hos rotter og mus.

Søg efter forgiftede gnavere

Det fremgår af Naturstyrelsens vejledning, at der ved giftbekæmpelse af

Giftkasser må ikke længere opstilles mere end 10 meter fra bygninger. Foto: Helge Røjle Christensen.

Skovhornugle med mus. Et eksempel på en art, som er mindre udsat for forgiftninger, fordi den sjældent jager tæt på menneskets boliger og bygninger. Foto: Helge Sørensen.

gnavere skal ske eftersøgning af døde mus og rotter to gange ugentligt eller efter behov, og de skal bortskaffes i henhold til de kommunale affaldsregulativer af hensyn til faren for sekundær forgiftning af rovfugle og rovdyr. Det er et krav, der så vidt DOF har kunnet konstatere, sjældent efterleves.

Knud N. Flensted er biolog i DOF

Hjælp rovfugle og ugler

Du kan være med til at begrænse forgiftninger med gnavergift

Underret DOF og relevant myndighed (kommunen og Miljøstyrelsen/Naturstyrelsen), hvis du støder på:

- 1) Salg af gnavergift i form af antikoagulanter (bromadiolon, brodifacoum, coumatetralyl, difenacoum, difethialon og flocoumafen) til private borgere i fx byggemarkeder, supermarkeder eller via danske webbutikker.
- 2) Opstillede giftkasser med gnavergift mere end 10 meter fra bygninger.
- 3) Opstillede giftkasser med gnavergift i månedsvis uden for restauranter, butikker, virksomheder etc. Giftkasser skal efter de gældende vejledninger fjernes senest 35 dage efter, at gnaverangreb er ophørt.
- 4) Hvis du har indtryk af, at der ikke sker regelmæssig kontrol af giftkasserne samt ugentlig opsamling af døde og døende gnavere, der indeholder gift.

Fugleværnsfondens formand Martin Iversen (tv.) og fondens nye direktør Kristian Dammand kigger på mos-gøgeurt i Sølsted Mose.
Foto: Helge Røjle Christensen.

Af Helge Røjle Christensen

NÅR DEMOKRATIET IKKE PRIORITERER NATUREN:

Privat naturbeskyttelse vigtigere end nogensinde

"Gederne skal flyttes"
Det er Peter, Kristian og Martin helt enige om derude midt i Sølsted Mose. Men lad os vente med pointen i den historie.

På den globale scene står det efterhånden ganske klart, at verdens ledere har mere end svært ved at træffe beslutninger, der kan afbøde de truende konsekvenser af klimaforandringerne.

Herhjemme valgte et flertal af danskerne ved valget i juni at stemme på partier med en naturpolitik, som de grønne organisationer, herunder DOF, direkte havde advaret imod.

Det er åbenlyst, at demokratiet i praksis har sine begrænsninger, når det gælder om at prioritere natur og miljø. Så meget desto vigtigere bliver det private og folkelige engagement i naturbeskyttelsen. Og så er vi tilbage ved gederne i Sølsted Mose i Sønderjylland.

Geder græsser for fugle

Det er en blandet flok af små langhårede mohairgeder og kraftigere boergeder med røde hoveder, som Fugleværnsfonden har "ansat" som græsningsmedarbejdere i reservatet Sølsted Mose. Gederne går deres egne veje, og det er ikke altid det bedste for naturplejen i området. Derfor har Peter, Kristian og Martin deres spontane møde om geder på grusvejen gennem mosen. Peter Nielsen er landmand og forpagter i mosen. Kristian Dammand er Fugleværnsfondens nye direktør, og Martin Iversen er fondens mangeårige formand. Peter er i mosen for at se til sine egne Herefordkvæg, men stopper op og giver et par gode råd om græsningen.

Jo, gederne skal flyttes. Det er de enige om. De skal ud i et område, hvor Fugleværnsfonden har ryddet buske væk for at genskabe den åbne højmosé. Det er en del af et igangværende EU-LIFE projekt i mosen, men der er stadig små birketræer og pilebuske i terrænet, som har ambitioner om at gro op og lukke området til igen. Det skal gederne ordne – til gavn for bynkefugle og dobbeltbekkasiner!

Politikerne svigter naturen

Hos Fugleværnsfonden har naturen og fuglene førsteprioritet. Sådan har det været i snart 50 år, for fonden fejrer jubilæum i 2016. Fugleværnsfondens 21 reservater landet over er fristeder, hvor natur og biodiversitet altid vejer tungere end andre hensyn. Her tages der vare på fuglene uanset, hvem der danner regering i Danmark:

"Jeg synes ikke, at politikerne lever op til deres ansvar, når det gælder naturbeskyttelse og biodiversitet. Derfor er vores arbejde vigtigere end nogensinde", siger formand Martin Iversen. Fugleværnsfonden får sine indtægter fra arv og private støttebidrag, ikke mindst fra DOF's medlemmer. Desuden får fonden en del penge fra andre fonde og legater, fx i forbindelse med konkrete projekter som genskabelsen af højmosé i Sølsted Mose. Fonden tjener også penge ved udlejning af græsningsarealer på reservaterne, og det udgør samtidig en vigtig pleje af naturen. Endelig har Fugleværnsfonden fået midler fra EU's LIFE-midler til naturforbedringer på reservaterne, men ellers er det langt overvejende private penge, som er grundlaget for fondens arbejde. Fonden havde ved udgangen af 2014 en egenkapital på 9,0 mio. kroner.

Private fonde slår til

De sidste par årtier har private fonde spillet en stadig større rolle for naturbeskyt-

telsen i Danmark. Det lysende eksempel er selvfølgelig Aage V. Jensen Naturfond, som har indkøbt og genoprettet en række af Danmarks fineste naturområder som Vejlerne, Lille Vildmose, Filsø og Gyldensteen Enge. Samtidig har den internationale Aage V. Jensen Foundation nu positionen som verdens største fuglesponsor til projekter under BirdLife International. Men også Villum Fonden, Nordea Fonden, A.P. Møllers Almen Fond og 15. juni Fonden har de senere år markeret sig med støtte til beskyttelse, forskning eller formidling omkring naturen i Danmark. Begge de sidstnævnte har givet markant støtte til projektet i Sølsted Mose.

Under den foregående regering fik man så endelig etableret Den Danske Naturfond, hvor staten indskyder 500 millioner kroner, Villum Fonden 250 mio. og Aage V. Jensen Naturfond 125 mio. Tanken er, at andre fonde og private borgere kan skyde flere penge i Den Danske Naturfond, så fonden får mere end en milliard til rådighed for at skabe mere natur i Danmark. Bag Den Danske Naturfond står et bredt flertal i Folketinget bestående af Socialdemokraterne, Venstre, SF, de Radikale og de Konservative.

"I Fugleværnsfonden er vi jo små spillere i den sammenhæng, men vi har forstand på forvaltning af naturen til gavn for fuglene og den øvrige biodiversitet. Vi vil meget gerne tilbyde os som forvaltere af noget af den ny natur, som forhåbentlig bliver

*En blandet flok af mohairgeder og boergeder plejer naturen i Sølsted Mose i Sønderjylland.
Foto: Allan Gudio Nielsen.*

Syngende græshoppesanger, en af mosens fine fuglearter. Foto: Allan Gudto Nielsen.

Eller endnu bedre: Bide i de buske, som Fugleværnsfonden vil have fjernet. Det vil gederne sikkert også lige så gerne, og det er præcis, hvad de kommer til, for nu er gederne flyttet til den fold, hvor birk og pil skal barberes. Mosen i Sønderjylland huser blandt meget andet ynglende traner, rørdrum, krikand og pungmejse, men er også hjemsted for en af Danmarks sjældneste fisk: Dyndsmerlingen, og en af de sjældneste orkideer: Mos-gøgeurten. "Vi kalder os Fugleværnsfonden, men når vi passer godt på fuglene, så passer vi også på hele biodiversiteten, den biologiske mangfoldighed", konstaterer formand Martin Iversen.

skabt gennem Den Danske Naturfonds arbejde", siger Fugleværnsfondens ny direktør Kristian Dammand.

Sjældne fisk og planter

Læren for gederne i Sølsted Mose må være: Hvad enten du er langhåret eller rød i hovedet, så må du lære at bide i græsset.

Kristian Dammand Nielsen.
Foto: Helge Røjle Christensen.

Ny direktør i Fugleværnsfonden

Kristian Dammand Nielsen tiltrådte den 1. maj 2015 som ny direktør i Fugleværnsfonden. Han afløser Elise Frydensberg, som er gået på pension efter 23 år som leder af fonden.

Kristian Dammand kommer fra en stilling som afdelingschef i virksomheden FORCE Technology. Han er 46 år og uddannet som biolog i 1996 med speciale i optimal forvaltning af fuglebeskyttelsesområder. Senere har han taget en diplomuddannelse i ledelse.

Miljøkonsulent og sekretariatsleder i Foreningen til Fremme af Bæredygtigt Design 1996-2000. Projektleder og nordisk koordinator af Svanemærket i Miljømærkning Danmark 2000-2008. Afdelingschef i FORCE Technologys afdeling for Anvendt Miljøvurdering 2008-2015. Direktør i Fugleværnsfonden siden maj 2015.

"Jeg er uddannet i naturforvaltning og glæder mig til at vende tilbage til at arbejde med fuglebeskyttelse", siger Kristian Dammand.

Blandt sine største fugleoplevelser nævner den ny direktør den daglige cykeltur hjem fra arbejdet, hvor han kan opleve stærene lave sort sol over Amager. Men han var også med til at se den grønne biæder ved Vesterlyng Kro nær Tipperne i 1993, den blot anden iagttagelse i Danmark.

Kristian Dammand er samlevende med Vivi, som er lærer. Parret har to børn.

Foto: Elisabeth Bech, Maya Schuster, Martin Holm og Helge Røjle Christensen.

Nyt projekt: *Fugle Overalt*

Året rundt, døgnet rundt, i byen og i naturen. Fugle kan opleves næsten overalt. Og de senere år endda med en ekstra dimension: Fugle kan følges via webcam på din smartphone eller computer, som for eksempel DOF's LIVE-TV fra reder af havørn og stor hornugle.

Med en flot bevilling på otte millioner kroner fra Nordea-fonden vil Dansk Ornitologisk Forening de næste tre år gøre det endnu lettere for hele befolkningen at opleve og lære om fuglene i hverdagen.

Helt konkret vil projektet "Fugle Overalt" udvide DOF's live-sendinger med webcam fra fuglereder til at omfatte i alt fire fuglearter. Der skal også laves arrangementer landet over, hvor lokale ornitologer viser

fuglene frem, der hvor danskerne færdes i hverdagen. Og så skal der udvikles en ny app til smartphones, der skal gøre det let at finde viden om Danmarks fugle og dele sine egne observationer. "De fleste danskere glæder sig hvert forår over de første fugles sang, fordi det er så livsbekræftende. Der ligger en masse livsglæde, ro og gratis underholdning i at betragte fuglenes adfærd, og det er sundt for alle. Det er vi mange, der har opdaget, men vi vil gerne dele den glæde med endnu

flere. Derfor er vi meget begejstrede for Nordea-fondens engagement i det", siger DOF's formand Egon Østergaard. Der er brug for opbakning fra DOF's mange aktive medlemmer til dette projekt. DOF's lokalafdelinger vil blive inddraget, og der er planer om en særlig koncentreret indsats i udvalgte kommuner og lokalområder. Der bliver også nedsat en følgegruppe med aktive, der er interesserede i formidling. I løbet af efteråret kan du læse mere om projektet på pandion.dof.dk.

Alle er velkomne til at komme med gode ideer til velegnede lokalområder og formidlingsaktiviteter i projektet. Kontakt kommunikationschef Tine Stampe på tine.stampe@dof.dk

Godt udstyr

Naturbutikken har fået en ny og forbedret webshop.
Kig ind på www.naturbutikken.dk, hvor du også kan tilmelde dig vores
nyhedsbrev. Alt overskud fra salg går til vores arbejde for at beskytte de
vilde fugle og naturen.

Af Morten Bentzon Hansen

Fuglemordet ved Middelhavet

Israelske ornitologer dybt frustrerede over krybskytteri i nabolandene. Morten Bentzon Hansen rapporterer fra fuglefestival i Israel.

I slutningen af marts afholdtes den anden Champions of the Flyway fuglefestival i Eilat i det sydlige Israel. Formålet med fuglefestivalen er dels at skabe fokus på den massive illegale jagt på de trækfugle, der benytter sig af den vigtige trækkorridor mellem Afrika og Eurasien, dels at indsamle penge til beskyttelse af trækfuglene. Champions of the Flyway er en del af BirdLife Internationals Migratory Birds & Flyways Programme og arrangeres af The Society for the Protection of Nature in Is-

rael, der er den israelske BirdLife partner. Selve Champions of the Flyway fuglefestivalen varer ca. seks dage. De deltagende hold har i tiden op til festivalen aktivt involveret sig i forsøget på at skaffe penge til formålet. Fuglefestivalen kombinerer dermed det seriøse med det sjove inden for fuglekiggeriet. Det seriøse element er indsamling af penge til fuglebeskyttelse. Den sjove del af fuglefestivalen er et birdrace, hvor deltagerne holdvis konkurrerer om at se så mange fuglearter som muligt inden for 24 timer.

Fuglefestivalen er inspireret af den amerikanske World Series of Birding, der årligt indsamler millioner af kroner til fuglebeskyttelse. Tanken er også, at en ►

"Det er ekstremt frustrerede at opleve libanesiske krybskytter posere på sociale medier med dræbte storke, som man selv har oplevet trække nordpå tidligere på dagen". Citat og foto: Jonathan Meyrav, BirdLife Israel.

Rødrygget Tornskade fanget på limpind på Cypern. Foto: BirdLife Cypern.

Retten Ambelopoulia, hvor der indgår hele småfugle, er en vigtig årsag til den massive ulovlige fuglefangst på Cypern. Arkivfoto.

konkurrence om at finde flest mulige arter er en fantastisk måde at fejre fugletrækket på, da netop trækfuglene udgør langt hovedparten af de fugle, som deltagerne ser i konkurrencen. I 2015 deltog 31 hold fra 15 lande i Champions of the Flyway, og der blev indsamlet næsten 50.000 dollars til fuglebeskyttelse.

500 millioner trækfugle

Men hvorfor er det, at israelerne har taget initiativ til denne form for fuglebeskyttelse? I forbindelse med årets Champions of the Flyway fik jeg en snak med Jonathan Meyrav, der er ansvarlig for festivalen. Jonathan Meyrav fortæller, at Israel to gange om året passerer af ca. 500 millioner trækfugle. For flere fuglearter er det hovedparten af den samlede population, der bruger denne trækkorridor og passerer henover Israel. Det gælder fx lille skrigeørn og den palæarktiske bestand af hvid pelikan.

Israelerne er klar over, at deres land udgør en vigtig del af trækkorridoren, og derfor bruger de også meget tid og mange penge på projekter, hvor trækfuglene er omdrejningspunktet. Udover at der ringmærkes fugle, og at selve trækket af rovfugle nøje overvåges, så genskabes tidligere tiders vådområder, således at trækfuglene har mulighed for at raste og søge føde på deres vej mellem nord og syd.

Frustration over nabolande

Glæden over, at deres indsats i felten gjorde en forskel for trækfuglene, blev om aftenen ofte afløst af frustration over, at deres indsats og entusiasme for trækfuglene ikke blev delt af landene omkring dem. Som Jonathan Meyrav ganske rammende sagde det, så er det ekstremt frustrerende at opleve, at de selvsamme hvide storke, som han havde nydt trække mod nord midt på dagen, kunne han se libanesiske krybskytter posere med om aftenen på Facebook. Og det var jo ikke kun storkene, det gik ud over.

Opslag på Facebookgruppen "Stop hunting crimes in Lebanon" viste med al tydelighed, at intet var for småt til at blive skudt, da de illegale jægere skyder alt fra rødhalse og mejser til piroler, biædere, ellekrager og hærfugle. De rigtige trofæer er naturligvis de store vingefang som storke og pelikaner med rovfuglene som kronen på værket. Og det er jo desværre ikke kun i Libanon, at natursynet er væsentligt anderledes end det, israelerne har. Syrien, Egypten, Cypern og Georgien er også lande på den selvsamme trækkorridor, hvor jagten på fugle er intensiv og ude af kontrol.

Manglende kontakt

Ornitologerne i Israel har startet Champions of the Flyway i en erkendelse af, at uanset hvad de selv gjorde for trækfug-

lene, så var det ikke nok. Ønsket er altså, at bringe fornyet fokus på den uhyrlige og forkastelige jagt og kombinere det med indsamling af penge til fuglebeskyttelse. Direkte adspurgt om, hvad der bliver gjort for at påvirke libaneserne, svarede Jonathan Meyrav, at der desværre aldrig har været en direkte dialog med dem, da der ikke er nogle diplomatiske forbindelser mellem de to lande. Der har dog været flere indirekte tilnærmelser, typisk via de sociale medier, hvor israelerne har været involveret i flere kampagner mod jagten i Libanon. Men de ved, at landbrugsministeren i Libanon har været involveret i en sag angående forsøget på at stoppe den ulovlige jagt, så de er klar over, at der er fokus på den illegale jagt i Libanon. Tiltroen til at indsatsen fra landbrugsministeren nytter noget er dog begrænset, men i det mindste ved man nu, at beslutningstagerne i Libanon har kendskab til den illegale jagt.

Penge til Cypern

Hovedparten af de penge, som indsamles, er på forhånd øremærket til en af de BirdLife partnere, som kæmper mod den illegale jagt. Israelerne beholder således ikke pengene selv. De doneres til dem, der kæmper med problemet på daglig basis. I 2014 blev Georgien begunstiget, og i 2015 faldt valget på Cypern, hvor der sker en omfattende illegal fangst af trækfugle

Endnu et offer for limpindene på Cypern: En Cistussanger. Foto: BirdLife Cypern.

på bl.a. limpinde. Det er således vurderet, at op mod 2,5 million fugle årligt fanges illegalt på Cypern. Fangsten har dermed udviklet sig fra at være en traditionel fangstmetode til en industri! En af de ting, som de indfangede småfugle bruges til, er madretten Ambelopoulia, som af nogle betegnes som en delikatesse. Salget af Ambelopoulia har været forbudt ved lov siden 1974, men loven har desværre en begrænset effekt.

Kort tid inden årets Champions of the Flyway blev afholdt, kom der en genmelding af en israelsk ringmærket gærdesanger fra Cypern. En genmelding, der tydeliggjorde trækfuglelinket mellem de to lande og som også blev brugt PR-mæssigt under fuglefestivalen. Og som om det ikke skulle være nok, så blev der den 21. marts og dermed på festivalens 2. dag fanget en gærdesanger, som Henrik Knudsen havde mærket i Blåvand året før.

Trækkes der en direkte linje mellem Eilat og Blåvand ses det, at linjen går lige vest om Cypern. En genmelding, der med al tydelighed viser, at det arbejde, som udføres på Cypern og i Israel, ikke kun involverer deres fugle, men i høj grad også mange af de fugle, som vi glædes over i Danmark.

Morten Bentzon Hansen er miljøkonsulent og feltornitolog

Jonathan Meyrav fra BirdLife Israel overrækker checken med det indsamlede beløb til repræsentanter for BirdLife Cypern. Foto: Morten Bentzon Hansen.

Uglemobning

i sommerskoven

Naturfotografen Helge Sørensen har taget denne fantastiske billedserie af en allike, som mobber en natugle væk fra dens siddeplads i skoven ved Rudersdal i Nordsjælland. Helge Sørensen fortæller selv:

"Ugleparret havde udfløjne unger, og fodrede dem også i dagslys, især i aftenlyset. Når natuglen eller dens unger manøvrerede rundt i skoven blev de straks mobbet af skovens fugle (især drozler, skovskader og alliker). Særligt et par alliker, som havde rede i et hult træ nær natuglerne, var over dem, straks de bevægede sig".

1 stærefix i minuttet

Små rygsække med GPS-loggere sladrer om stærens vaner. Forskning på vestjysk gård skal gøre os klogere på stærens alvorlige tilbagegang.

Kortet på computerskærmen viser stærens positioner med et minuts mellemrum. Foto: Helge Røjle Christensen.

"**S**e her, Peder!" Henning Heldbjerg har sat kablet fra en GPS-logger ind i sin bærbare computer. GPS-loggeren har siddet som en lille rygsæk på en stær. Et kort med røde streger og fix-punkter for fuglens placering hvert eneste minut toner frem på skærmen. "Der er data fra de sidste 30 timer", konstaterer Henning med tilfredshed. Det har ellers været svært at få de små

rygsækkes batterier til at holde mere end et døgn, og jo længere tid, jo flere informationer om fuglens færden i landskabet.

Peder Thellesen kigger med. Det er hans stære, der undersøges. 14 par har han stadig i kasserne på sit kvægbrug i Hjortkær nord for Bramming i Vestjylland. Engang var der nærmest dobbelt så mange, men det kommer vi tilbage til.

Rygsæk på tre gram

Henning Heldbjerg er biolog i DOF og i gang med et Ph.d. projekt om, hvordan data fra DOF's mange frivillige fugletællere kan bruges i videnskabelig forskning (læs mere side 18).

Stær med GPS-logger på ryggen. Foto: Tony Fox.

En del af projektet går ud på at overvåge stærene på Peder Thellessens gård med GPS-loggere. DOF's punkttællinger har vist, at stæren i Danmark er gået tilbage med 60 procent de sidste 40 år, men hvorfor? GPS-loggerne virker på den måde, at de hvert minut registrerer stærens position ned til få meters nøjagtighed. Af hensyn til fuglene må den lille rygsæk med loggeren højst veje fire procent af fuglens egen vægt. I tilfældet med stæren er det tre gram, så der kræves meget små batterier.

"Vi har indstillet den på 1 position, altså et fix i minuttet, fordi vi har brug for meget præcise positioner her omkring ynglepladsen. Når stærene senere spreder sig landskabet kan vi vælge at indstille GPS-loggerne til færre fix pr. minut, så holder batterierne længere", forklarer Henning Heldbjerg.

GPS-loggerne er ikke sendere. De registrerer fuglens positioner, men fuglen med rygsækken skal genfanges, før man kan indhente data. Derfor står Henning og Peder klar med nettene, når stærene kommer med føde til ungerne i kasserne på gården i Hjortkær. Stærene fanges enten i kassen eller med spejlnet.

Hanner med overraskelser

Det er velkendt, at stærehunnerne overnatter i kassen, mens ungerne er små, men hvad med hannerne, hvor er de om natten? Det afslører GPS-loggerne også. Data fra en hanstærs færden det sidste døgn kommer nu op på skærmen:

"Det var ligegodt... Det havde jeg ikke regnet med", lyder det fra Peder.

De røde fixpunkter og streger viser, at hannen er fløjet flere kilometer til et overnatningssted og målrettet tilbage igen tidligt om morgenen. Data fra andre hanners rygsække viser samme adfærd. De flyver temmelig langt til et sikkert overnatningssted hver især, men vælger altså ikke kollektiv overnatning her i yngletiden.

Halvering af bestanden

Peder Thellessen har omhyggeligt fulgt stærebestanden på sin gård siden starten af 1970'erne. Til at begynde med var der 27 stærekasser på gården, og de var alle sammen optaget!

Sådan var det i en lang årrække indtil for omkring 10 år siden. Peder husker, at der

Henning Heldbjerg ved "kommandocentralen", hvor han kan følge stærenes fodring via webkamera. Foto: Helge Røjle Christensen.

Stærebestanden er mere end halveret i Danmark. Men hvorfor? Foto: Helge Røjle Christensen.

var en mår på gården på det tidspunkt, men tilbagegangen er fortsat, også efter at måren er forsvundet. I år er bestanden helt nede på 14 par, altså næsten en halvering. Måske kan kortene på computerskærmen også give en forklaring på den udvikling?

Henning peger på kortet med data fra en hunstær: "Det er helt tydeligt, at hun henter føde på Peders græsmarker, hvor der stadig går køer. Og så flyver hun ofte lidt mod vest til en fold med heste. Der kan hun hurtigt finde føde til ungerne", siger han.

Dyrene forsvinder på landet

På landsplan er stæren gået tilbage med 60 procent de sidste 40 år, hvor Dansk Ornitologisk Forening har lavet punkttællinger. Det er data fra de frivillige fugletælleres mangeårige tællinger, som Henning Heldbjerg nu fordyber sig i gennem Ph.d.-projektet. Og samtidig lægges ny viden ovenpå med undersøgelsen af stærene hos Peder Thellesen.

"Stæren er nærmest forsvundet nogle steder på øerne, mens den klarer sig bedre

Peder Thellesen i gang med at farvemærke en af de ynglende stære på gården. Foto: Tony Fox.

Henning Heldbjerg med en af de små GPS-loggere, som kun vejer tre gram. Foto: Helge Røjle Christensen.

Fra frivillige til forskning

"Citizen Science Based Bird Population Studies"

Det er titlen på Henning Heldbjergs tre-årige projekt, den første erhvervs Ph.d. i DOF's historie.

"Citizen Science" er forskning, hvor data indsamles af amatører og viderebearbejdes af professionelle forskere. I det her tilfælde er "amatørerne" de flere hundrede fugletællere, som har lavet punkttællinger for DOF.

Her kan man naturligvis diskutere ordet amatører, for mange af de frivillige aktive feltornitologer er sikkert mindst lige så dygtige til at kende fuglene, som de forskere, der arbejder videre med tællingerne. Men det er en anden historie...

Henning Heldbjergs Ph.d. fokuserer især på fuglearter i tilbagegang i det danske landskab. Målet er at finde forklaringer på tilbagegangen ved at analysere data fra punkttællingerne og kombinere det med moderne forskningsmetoder. Dermed kan data fra amatørerne løftes til forskning af høj kvalitet og samtidig vise veje til at maksimere potentialet i "Citizen Science" i fremtiden.

Projektet er finansieret med bidrag fra Innovationsfonden, Aage V. Jensen Naturfond og 15. juni Fonden. Vejledere er professor Tony Fox og seniorforsker Peter Sunde fra Institut for Bioscience, Aarhus Universitet.

i dele af Jylland, hvor der er flere husdyr i landskabet", siger Henning Heldbjerg.

Men også på egnen omkring Peders gård i Hjortkær er de fleste dyr efterhånden forsvundet fra landskabet. De sidste ti år er udviklingen gået stærkt. Køerne i de stadigt større konventionelle besætninger står på stald hele året. I stedet for græssende dyr domineres landskabet af store marker med korn og majs.

"Da det lokale ostemejeri skulle lave en reklamevideo, blev jeg spurgt, om de måtte låne mine køer", fortæller Peder.

"De havde lavet optagelser med en af de store lokale mælkeproducenter, men ville gerne have billeder af ham udendørs på marken sammen med nogle køer. Hans egne køer går jo indendørs, så det endte med, at han gik rundt her mellem mine køer, mens de filmede ham"

"Det synes jeg var lidt forkert, også fordi hans køer er sortbrogede og mine er røde" bemærker Peder.

Stære på alle kanaler

Også stærene er stjerner i en lokal video. Ved flere af kasserne på Peders gård er der opsat små web-kameraer som en del af projektet.

Inde på gården har Henning Heldbjerg en mindre kommandocentral, hvor han kan følge fodringen i kasserne på computerskærme og skifte mellem de forskellige kameraer. Der er stære på alle kanaler!

"Forhåbentlig når vi frem til et klarere billede af, hvad der kræves af landskabet, for at stæren kan trives og yngle", siger han.

”Det er fedt at nørde fugle i kvadrater”

Stor præstekrave med unger. Foto: Helge Sørensen.

Bjarne Nielsen noterer en sikker stor præstekrave på Nordmors. Foto: Helge Røjle Christensen.

Bjarne Nielsen har været med på alle tre lejre under Atlas III-projektet.

Blæsten går frisk over Limfjordens vande, skrev en digter engang. Det var vist ment som en hyldest, men de tre fugletællere her på stranden på Nordmors har næppe lyst til at nynne med på sangen. Det er lidt af en udfordring at finde flest mulige ynglefugle i flest mulige kvadrater, når der står en kold kuling ind fra vest.

Men de gør det sgu! – og lidt længere henne af stranden venter en belønning. En ængstelig fløjten høres mellem suset fra vinden og bølgernes brusen. ”Den har unger - se de løber der mellem stenene. Så det er en sikkert ynglende stor præstekrave.”, siger Bjarne Nielsen. Sammen med Jonna Lindegaard og Brian Jakobsen har han dermed sørget for endnu en grøn plet på Atlaskortet – det kom-

mende kort over de danske ynglefugles udbredelse, som bliver et af resultaterne af Dansk Ornitologisk Forenings igangværende Atlas III-projekt.

40 arter i regn og rusk

I en uge omkring månedsskiftet maj-juni var ni aktive DOF-medlemmer på Atlaslejr på Limfjordsøen Mors. 30 kvadrater blev undersøgt for ynglefugle, og 13

Brian Jakobsen (tv.) og Anni Ooppelstrup kigger på Atlas-kortene, mens Bjarne Nielsen (i midten) ser til. Foto: Helge Røjle Christensen.

TimeTælleTure blev gennemført. På trods af at vejret det meste af ugen var særdeles træls, som man siger på de kanter. "Men vi fandt da ud af, at man godt kan registrere 40 arter på en dag, selvom det

både regner og stormer", siger projektleder Thomas Vikstrøm fra DOF, der også var med på lejren. Tilbage hos fugletællerne på stranden ved Nordmors får vi endnu et udtryk for det

stadig trælse forårsvejr. Inde fra en gruppe forblæste graner med spredte hyldebuske høres pludselig en optimistisk kraftig fuglesang med højt tempo og lyde, som når man trykker på et gummidyrr. "Det er den første gulbug, vi har hørt på lejren", siger Bjarne. Og det var dog den 29. maj.

Vær med i Atlas III

Vi er nu næsten halvvejs igennem de fire års feltarbejde. Status er at 1.170 deltagere har indtastet 201.228 observationer. 206 fuglearter er registreret.

766 deltagere har meldt sig som ansvarlige for ét eller flere kvadrater. I alt er der fundet kvadratansvarlige til 73 % af kvadraterne. Dertil kommer de kvadrater, som dækkes af Atlaslejrene. Der er gennemført 597 TimeTælleTure i det tidlige forår, 670 i det sene forår og 494 vinter-TimeTælleTure .

Men der er altså stadig ledige kvadrater og brug for flere TimeTælleTure. Målet er at dække alle landets 2246 kvadrater og gennemføre alle tre typer TimeTælleTure i mindst 80 pct. af de 1726 kvadrater, hvor de skal udføres.

Du kan læse mere om Atlas III på pandion.dof.dk og dofbasen.dk/atlas, hvor du også kan finde de ledige kvadrater. Måske er der stadig et ledigt kvadrat tæt på dig!

En hel uge med fuglenørderi

Lidt senere i bedre vejr i juni var der endnu en Atlas-lejr i Sønderjylland. Her var Bjarne Nielsen også med og stod for arrangementet. Det blev en succes med 45 undersøgte kvadrater og 43 gennemførte TimeTælleTure.

Den første Atlas III-lejr foregik i Vesthimmerland i 2014. Her blev 34 kvadrater undersøgt, og Bjarne Nielsen var selvfølgelig med.

"Det er en god fornemmelse på den måde at bidrage til kortlægningen af hele Danmarks fugleliv, men jeg gør det først og fremmest, fordi det er herligt med en hel uges fuglenørderi", fortæller 61-årige

Jonna Lindegaard taster dagens observationer ind i DOFbasens Atlas-program. Selv indtastningen kan være en fornøjelse, fordi programmet fungerer så godt. Foto: Helge Røjle Christensen.

Turteldue var en af flere spændende arter, som der blev gjort nye ynglefund af under Atlaslejren i Sønderjylland. Foto: Helge Røjle Christensen.

Bjarne fra Sønderborg, som til daglig er efterløner.

Fælles spisning og indtastning

Men en Atlaslejr er også socialt samvær blandt fuglefolk. Ikke så meget om morgenen, for det gælder om at komme tidligt ud. Heller ikke til frokost, for deltagerne har madpakker med ud i kvadraterne. Men engang ud på eftermiddagen, så kommer

deltagerne dryssende ind fra felten til samling med fælles spisning, udveksling af observationer og indtastning af resultater i DOFbasen.

"Den bedste observation på Mors var nok en ny lokalitet for sydlig blåhals, og i Sønderjylland fandt vi nye ynglefund af blandt andet hedeheg, vendeheg, turteldue, plettet rørvagtel, trane, slørugle, pungmejsje og rødtoppet fuglekonge", fortæller Bjarne.

"Atlaslejrene placeres typisk i områder af Danmark, hvor der er forholdsvis få ornitologer og dermed problemer med at finde kvadratansvarlige fugletællere til alle kvadraterne. Til gengæld kan det sagtens være områder med masser af fugle", siger Thomas Vikstrøm.

Der er planer om flere Atlaslejre i både 2016 og 2017, hvor Atlas III-projektet slutter feltarbejdet.

KORT NYT Opskrift på flere viber

Siden 1950 er den danske bestand af viber faldet fra 100.000-150.000 til under 20.000 ynglepar. For at bremse viberbestandens frie fald har Dansk Ornitologisk Forening udarbejdet en manual til et mere viberensigtigt landskab. Håbet er, at naturvenlige landmænd vil give viber en hånds-rækning.

Bevar fugtige lavninger, afmærk reder med flag og kørsåmaskinerne udenom rederne. Lad vårafgrøder indgå i sædskiftet, gerne op ad enge og udfør forårets jordbehandling i én omgang, så man undgår, at viber får sine æg knust flere gange. Det er nogle af de konkrete punkter i opskriften på flere viber.

Manualen er udarbejdet af Niels Andersen, som er DOF's repræsentant i det grønne råd i Svendborg Kommune. Han har i en årrække studeret vibens nedtur i et stort landbrugsområde i det sydfynske. Nu har han lavet en aftale med Svendborg Kommune om, at kommunen giver gratis konsulentbistand og kompensation til landmændene, hvis de laver lærkepletter og viberlavninger på deres marker.

Niels Andersen og DOF håber, at aftalen fra Svendborg kan blive en model for resten af landet.

"Hvis alle landets 98 kommuner sætter målet ind med hjælp til viber i kraft af en større dialog og et bedre samarbejde med landbruget, kan vi måske bremse vibens dramatiske tilbagegang", siger Niels Andersen.

Følg Naturbutikken!

Få de bedste tilbud. Se nyhederne. Hør eksperternes råd om optik, tøj og fuglefodring. Deltag i konkurrencer. Følg Naturbutikken på Facebook. Find os her: facebook.com/naturbutikken.dk

Rookie

Kloge fugle

Sammenlignet med andre dyr er fugle faktisk ret kloge. Ordet Rookie kommer af det engelske ord for råge (Rook). Råger, gråkrager, alliker, ravne, skovskader og husskader er nok de klogeste af alle fugle. Faktisk mener man, at krager er lige så kloge som chimpanser og gorillaer.

Allike. Foto: Ulrik Bruun

Myrebad

Du har sikkert set fugle tage bad i vandpytter, og du har måske også set en fugl, der tager sandbad. Men har du nogensinde set en fugl tage et myrebad?

Fugle, der myrebader, lader levende myrer kravle rundt på sig. Og de bruger myrer, som de holder med næbbet, til at pudse fjerene. Måske bruger fuglene myrernes myresyre mod parasitter, der lever i fjerene. Måske dulmer myresyren huden, som er irriteret, når fuglene får nye fjer. Eller måske er det noget helt andet, som fuglene får ud af at tage et myrebad – vi ved det ikke med sikkerhed.

Husskade. Foto: Ulrik Bruun

Er du klog?

Hvor mange agern og hvor mange myrer kan du finde her på siderne?

Se svaret under Rookie side 26.

Ravn. Foto: John Larsen

Du kan tage plakaten ud og hænge den op

RÅGE

Rågen er omkring 46 cm lang og kan have et vingefang på næsten en meter. Råger lever sammen i store kolonier, hvor der kan være mange hundrede par. Den spiser mest insekter, orme og gemme agern og finder sig og er super dygtig til at blive sulken, når den dem igen, når den bliver sulken.

Foto: Ulrik Bruun

Nøddekrige.
Foto: Klaus
Dickmann

Vidste du...
at en nøddekrige kan huske, hvor den har gemt tusindvis af nødder. Også selvom det er ni måneder siden, den har gemt dem.

Vidste du...
at der findes kloge krager i Japan, som har fundet på at kaste nødder, der er svære at få hul på, ned på kørebanen, så nødderne bliver "kørt over" og får knust skallen af bilerne på vejen.

Skovskade. Foto: Erik Borch

Gråkrage. Foto: Ole Friis Larsen

Pind som fiskestang

I Ny Kaledonien findes krager, der har fundet ud af at bruge en pind til at fiske træborende billelarver ud fra huller i rådne træstammer. Kragen driller larven ved at pirke til den med pinden, som den holder med næbbet. Larven bider efter pinden for at forsvare sig, og når den har fat i pinden, trækker kragen den ud af hullet og spiser den. Du kan se, hvordan den gør på www.dof.dk/rookie

Kloge Rookies svar
myrer på Rookiesiderne
Der er 26 agern og 60

Støttet med udlodningsmidler til friluftsliv

Tekst og ide: Marie Staun
Tegninger: Christian Woodstrup Christiansen
Layout: Graphicco
Støttet med Tips- og Lottomidler til Friluftslivet
Copyright: Dansk Ornitologisk Forening

Af Mark Desholm,
Chef for Naturfaglig Afdeling i DOF

Fugle kontra vindmøller

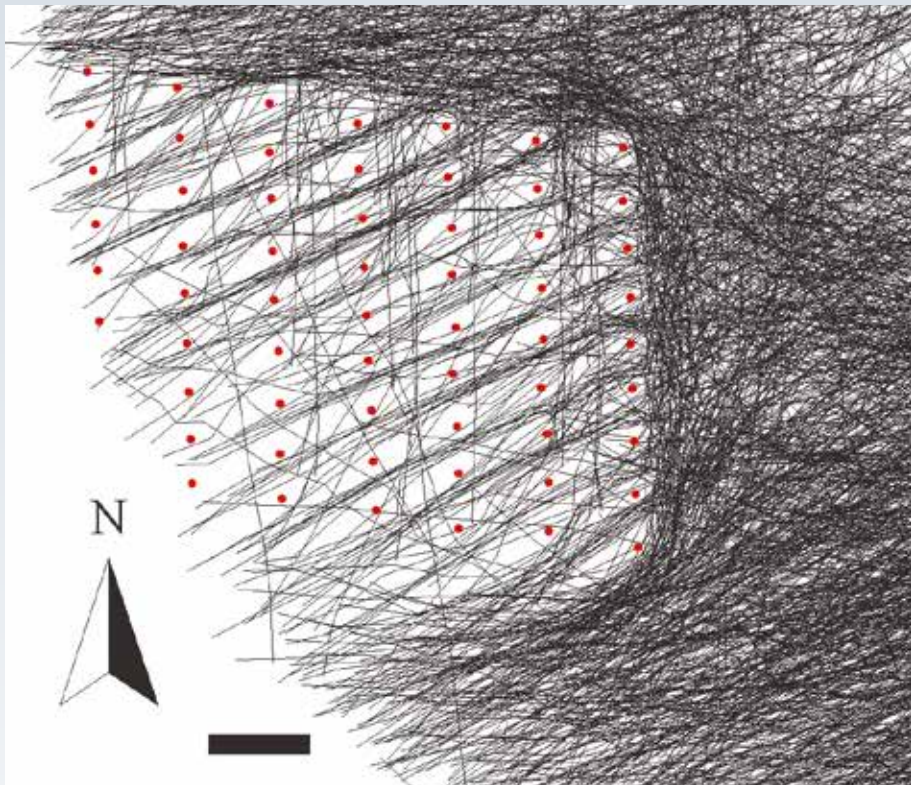
En flok kortnæbbede gæs med enkelte bramgæs passerer vindmølle i god afstand. Foto: Henrik Haaning Nielsen, Avifauna Consult.

Debatten om vindmøller i Danmark er ofte hård og præget af holdninger og følelser. Her giver Mark Desholm et overblik over vores faktiske viden om fugle og vindmøller og en opskrift på, hvordan vi kan håndtere konflikter mellem fuglevinger og møllevinger.

Hundrede meter oppe over bølgetoppene strømmer vinden tæt hen over de slanke vinger og danner opdrift, der også kan "veksles" til energitung fremdrift. Nogle af vingerne snurrer rundt og rundt og fremstiller bæredygtig grøn energi til danskerne. Andre vinger flapper konstant op og ned. De kommer i par, der synkront arbejder for at ophæve tyngdekraften og drive vores elskede fugle frem mod deres mål. Ja, det handler om snurrende vindmøller og flyvende fugle. De udnytter og "kæmper" om det samme luftrum og løber der for konstant risikoen for at kolliderer med hinanden. I mit tidligere virke som forsker ved Danmarks Miljøundersøgelser og sidenhen Aarhus Universitet har jeg sammen med gode kolleger udviklet metoder til at studere interaktionerne imellem fugle og vindmøller – især

Ung havørn kløvet i to stykker af møllevinge i Skagen 5. maj 2013. Foto: Knud Pedersen.

Kortet viser radarspor af vandfugleflokke, primært ederfugle, omkring vindmølleparken sydvest for Gedser. Kun få fugle flyver ind imellem møllerne, og meget få bliver ramt af møllevingerne. Møllerne er vist med røde prikker. Kun ca. 47 ederfugle kolliderer ud af den kvarte million fugle, der hvert år passerer Gedser og vindmølleområdet (Mark Desholm).

til havs. Det er jo et klassisk grønt dilemma også for DOF. På den ene side vil vi jo gerne have sunde og store fuglebestande, ja det er jo nærmest vores formålsparagraf. På den anden side skriger vi på grønne bæredygtige energiformer, der skal sikre de kommende generationer. Og det er lige præcis her den fuglefaglige videnskab kommer ind i billedet – som potentiel konfliktknuser, der kan sikre fremtiden for både miljøet og vores elskede fuglefauna.

Polariseret debat

Danmark er jo et af verdens førende lande, når det gælder brugen af vindkraft, men også når det gælder den tekniske udvikling af industrien. Generelt har vi haft en lovgivning, der øger incitamentet til investering i vindenergi. Det har ført til relativt mange vindmøller i landskabet og inden for de sidste 10-15 år også i vores havområder. Sidstnævnte udvikling kommer helt sikkert til at fortsætte, ikke mindst fordi vi har ekstremt meget lavvandet hav omkring vores relativt lille land. Prisen på etablering af vindmølleparker på havet stiger primært med to faktorer, øget

havdybde og øget afstand til land. For os biologer er der stor forskel på, hvordan vi kan undersøge hav- og landmøller. På land kan vi bare gå ud, måske i samarbejde med trænedede sporhunde, og opsamle de fugle, der er kollideret med møllevinger eller ramt af turbolens. På havet bliver ofrene drevet væk af havstrømmene, og vi må tage andre og mere hightech metoder i brug. Debatten om vindenergi har ikke bare i Danmark, men også globalt været temmelig polariseret. Selvom vindenergi er ret langt fremme rent udviklingsmæssigt, koster én kilowatt vindenergi stadig en del flere ressourcer at producere end en konventionel kul-kilowatt og følgelig vil den kapitalistisk-tænkende del af samfundet værge sig imod denne energikilde. Imens miljøbevægelsen selvfølgelig elsker den bæredygtige tilgang og gerne ofrer lidt offentlige subsidier på den vedvarende energis "fødegang". Kløften imellem disse grupperinger er stadig aktuell, men her har jeg oplevet min rolle som leverandør af viden som værende yderst kompromis- og løsningsfremmende. Men lad os se om det lykkes mig at overbevise jer læsere om,

at faglig viden også i denne sammenhæng kan levere løsninger til vores dilemma.

Møller og trækfugle

Hvordan kan fugle så egentlig påvirkes af vindmøller? I et studie af Fox et al. afdækkede vi tre overordnede mulige konfliktfaktorer: 1) kollisioner, 2) visuel stimulus og 3) habitatændringer. Kollisionsproblematikken handler om direkte øget dødelighed blandt fuglene, fordi de enten kolliderer direkte med møllevinger eller bliver lemlæstet af turbulensen fra vingerne. Især den øgede ekstra dødelighed blandt de voksne fugle kan være kritisk, mens mange af de unge fugle alligevel dør i løbet af deres første vinter. Der kan være stor forskel på, i hvor høj grad en fugleart er sårbar over for en sådan ekstra voksendødelighed. Store arter som vandfugle og rovfugle har en livsstrategi, der går ud på at leve længe, ikke yngle alle år og kun lægge få æg per kuld. Det betyder, at bestandsstørrelsen er mere påvirkelig over for en pludselig ekstra dødelighed. Hvorimod mindre fugle som spurvefuglene ofte lægger mange æg og ofte flere kuld per år. Men generelt kan man forudsige, at mange individer vil kollideres, hvis en art udviser høj aktivitet i det luftrum, som møllevingerne snurrer i. Hvis arten så samtidig udviser meget ringe frygt for møllerne og dermed ikke udviser undvigerespons i forhold til vingerne, så har vi potentielt at gøre med en højrisikosituation. Når flyvende fugle stimuleres visuelt af vindmøller kan de enten blive tiltrukket eller frastødt fra disse. Man regner med, at det handler om frygt. Hvis fuglene opfatter møllerne som farlige, vil de naturligt prøve at undgå dem og i bedste fald er de ligeglade med dem, hvis de opfatter dem som ufarlige. En potentiel konflikt for de trækkende fugle er den ekstra omkostning rent energimæssigt, det er at flyve uden om en vindmøllepark. Jeg kender kun til vores eget studie (Masden et al. 2009), der på videnskabelig vis har behandlet dette emne. Her kiggede vi på de trækkende ederfugle ved Gedser (Nysted Vindmøllepark) og estimerede, at de skulle undvige ca. 100 store vindmølleparker, som den ved Nysted, før vi kunne forudsige en signifikant effekt. Ved denne ekstra tilbagelagte flyvestrækning ville det i gennemsnit betyde energi for hunnerne til at lægge et æg mindre på ynglepladserne i Finland.

Traner, møllevinger og højspændingsledninger. Man kan kompensere for fugle drab mod møllevinger ved fx at lægge højspændingsledninger i kabler i samme områder. Foto: Jørgen Peter Kjeldsen, Ornit.dk.

Så alt i alt er problemet nok mere eller mindre trivielt. Men selvfølgelig skal vi holde os fremtiden for øje, for hvem ved hvor mange vindmølleparker, vi har langs ederfuglenes trækrute gennem Østersøen om 10 eller 20 år?

Møller og rastende fugle

Når det gælder de rastende fugle, f.eks. de fouragerende gæs mellem landmøllerne i Vestjylland og havdykænderne og lommerne på havet, ja så kan møller enten betyde større eller mindre muligheder for optimal fouragering. Hvis fuglene bliver skræmt væk af møllerne, kan det betyde, at de må søge andre "græsgange" til måske mindre favorable fødesøgningsområder. Den direkte effekt af sådanne forflytninger er dog ekstremt svært at modellere sig frem til. Men potentialet for en negativ påvirkning er helt klart til stede. På havet kan vindmøllers fundamentet omvendt danne grobund for nye muslingekolonier eller beskyttede habitater for diverse fiskearter, som havdykænder og lommer kan udnytte. Så her kan man ligefrem tale om, at vindmøller kan have

en potentiel positiv indflydelse på fuglene. Men den slags forhold er selvfølgelig aldrig simple. Og fuglene kan faktisk vænne sig til tilstedeværelsen af vindmøller og dermed tilpasse sig til møllerne. Det betyder, at en umiddelbar bortskræmning hos fugle over tid kan ændre sig til en tiltrækning eller bare neutral adfærd i forhold til nye vindmøller. Dette har min tidligere kollega Ib Krag Petersen fra Aarhus Universitet i et par tilfælde dokumenteret hos havfuglene ved danske havvindmølleparker. Rent teoretisk kan de tre ovenfor nævnte konfliktfaktorer koges ned til en fælles valuta eller måleenhed, nemlig ændringer i enten fuglenes dødelighed eller reproduktion (antal unger per år) og dermed ultimativt til ændringer i de respektive populationsstørrelser. Det er selvfølgelig svært at nå hertil, men det er i sidste ende omdrejningspunktet, når vi snakker signifikante negative effekter af vindmøller på fugle. Det er selvfølgelig ikke kun fugle, der potentielt kan blive påvirket af vindmøller. Også havpattedyr (sæler og hvaler), fisk, bunddyr og vandplanter er blevet under-

søgt, men det ligger ude for rammerne af nærværende skriv.

Hvordan studerer man dette?

Når man studerer interaktioner imellem fugle og vindmøller, det være sig i VVM-undersøgelser eller i mere hardcore videnskabelige studier, så er det især fuglenes adfærd, der er i fokus. Selvfølgelig kan man samle de døde fugle op under møllerne, i alt fald når det handler om landmøller, men det er fuglenes adfærd, der kan bruges til at forstå et givent kollisionsmønster eller ligefrem til at forudsige, hvordan en kommende vindmøllepark kommer til at påvirke fuglefaunaen. I Danmark har vi været førende inden for storskala vindenergi-studier. Især når det gælder havvindmølleparker. På havet er det selvsagt svært og dyrt med den slags undersøgelser. Vi har skullet udvikle avanceret teknisk udstyr og sidst men ikke mindst de analysemetoder, der skal bruges. Problemet med kollisioner er klart større under dårlige visuelle forhold, som f.eks. om natten og i tåge og regn. Derfor har det været nødvendigt at tage forskellige

*Havørn hviler i træ nær mølle på testcentret i Østerild Klitplantage. Et par havørne har rede mindre end en kilometer fra testcentret og fik i 2015 to unger på vingerne.
Foto: Henrik Haaning Nielsen, Avifauna Consult.*

tekniske løsninger i brug. Her har radar i samklang med den altid uundværlige kikkert været hovedinstrumenterne. En radar kan nemt følge fugleflokke af f.eks. ederfugle ud til en afstand af 15-20 km, mens enkeltindivider af spurvefugle kan følges i afstande på 100-2000 meter. Radaren udmærker sig ved også at kunne samle data ind om natten. Nogle radarer kan tilmed indsamle data på fuglenes højdefordeling, en vigtig parameter for at forstå kollisionsrisici. Men ellers har vi her især gjort brug af laserkikkerter (dog kun i dagens lyse timer), der er eminente til disse flyvehøjdestudier. Endelig udviklede jeg i løbet af mit Ph.d.-studie et termografisk kamera-setup, så vi dels kunne måle ederfuglenes flyvehøjder om natten og endelig dokumentere kollisionsraterne omkring møllerne. I et større studie omkring den mulige Kriegers Flak vindmøllepark i Østersøen, har vi sammen med DHI og NIRAS påsat gps-sendere på unge svenske traner, så vi kunne indhente detaljerede data på fuglenes flyveruter, flyvehøjder og endelig undvigeresponser på havvindmøller. Her følger man selvfølgelig kun få individer, men til gengæld får man virkelig kvalitetsdata ud af anstrelserne. Jeg ser for mig, at gps-sendere bliver mere og mere almindelige i denne slags studier i fremtiden – de er en gave til fuglevidenskabsmanden/kvinden.

Når det gælder fortrængning fra gode fødeområder hos de rastende fugle, så gælder det jo om at få informationer om fuglenes udnyttelse af området med vindmøller. På land kan man plote de fouragerende fugle ind på et kort, f.eks. indirekte ved at registrere gåseekskrementer, som bl.a. Jesper Madsen fra Aarhus Universitet har gjort det med kortnæbbede gæs i Vestjylland. På havet skal der optællinger til fra skib eller fly. Globalt set er det oftere fly end skib, man efterhånden bruger, da skibstællinger tager for lang tid. Det nye og hippe er fotos fra fly, der mere eller mindre helautomatisk bliver analyseret digitalt. Her er vi igen langt fremme i skoene, hvor Ib Krag Petersen ved Aarhus Universitet er førende på verdensplan, når det gælder udvikling. Alle disse adfærdsdata kan så i sidste ende fødes ind i forskellige statistiske og matematiske modeller, der gør os i stand til at ekstrapolere op til fuldskala konsekvensvurderinger også på populationsniveau. Med data om trækkende ederfugles undvigeadfærd har vi i samarbejde med en engelsk Ph.d.-studerende (Elisabeth Masden) udviklet trækmøller, der kan forudsige disse dykænders respons på forskellige møllepark-designs. Now we are talking! Det er fremtiden og meningen med al galskaben – at kunne forudsige de negative (og evt. positive) konsekvenser af

fremtidige vindmøllekonstruktioner. Det er ressourcekrævende, men kan faktisk lade sig gøre.

Hvad viser studierne så?

Jeg kan med overbevisning i stemmen påstå, at lige meget hvor vi opsætter en vindmølle, så vil dens vinger kollidere med flyvende fugle. Det store spørgsmål er bare i hvor høj grad, det kommer til at ske? Og i sidste ende om det er nok til at påvirke de involverede fuglebestande på et signifikant højt niveau. Ja, det er selvfølgelig synd for de individer, der kommer til at dø på grund af de snurrende møllevinger. Men det afgørende for møllernes fremtid er, om de enkelte fuglearter som bestand kommer til at lide under det.

I vores studier sydvest for Gedser udviste de trækkende vandfugle (i overvejende grad ederfugle og gæs) en kraftig undvigerespons på møllerne (se kortet side 28). Allerede ude på fem kilometers afstand af mølleparken begyndte de første flokke af bøje af og flyve uden om. Nogen nåede helt hen foran den forreste møllerække, før de bøjede af med 90 grader og fløj enten nord eller syd om vindmølleparken. En af de vigtigste læresætninger fra min Ph.d.-afhandling er netop, at den enkelte arts evne til at undvige møllerne er den vigtigste faktor, hvis man skal estimere antallet af fuglekollisioner.

For vandfuglene, der trækker igennem Østersøen mod Vadehavet, fandt vi ud af, at andelen, der passerede igennem mølleområdet, faldt fra ca. 40 % til 9 % efter etableringen af vindmølleparken. Af de vandfugleflokke, der valgte at trække ind igennem vindmølleparken, fløj bare 10 % tæt nok på møllevingerne til overhovedet at være i fare for kollision. Endelig viste vores radarundersøgelser, at fuglene efter opsætning af møllerne hurtigere ændrede kurs og fløj ud af parken igen – en adfærd der yderligere reducerer kollisionsrisikoen. Vores studier med termiske kameraer viste, at ederfuglene helt valgte at flyve over møllehøjden om natten og dermed reducerede kollisionsrisikoen til nær nul under nattrækket. Alt i alt måtte vi konkludere, at vandfuglene udviste undvigerespons over for vindmølleparken i så høj grad, at der kun kolliderer ca. 47 ederfugle ud af den ca. kvarte million individer, som hvert efterår passerer Gedser og vindmølleområdet. Sammenligner vi dette antal med de mange tusinde ederfugle, der årligt bliver skudt af

de danske jægere, ja så er vindmøletallene forbavsende små og intet, der får biolog-alarmlokkerne til at ringe. På verdensplan har vi dog eksempler på konfliktmølleparker. For eksempel er der kollideret mere end 50 havørne med vindmøller på øen Smøla i Norge og både Tarifa i Spanien og Altermond Pass i Californien har også haft store problemer med især rovfugle. Tilsyneladende er disse prægtige rovfugle ikke særligt bange for vindmøller, og så kan det jo nemt gå galt. I Belgien placerede man også en række vindmøller midt imellem en ternekoloni og fuglenes fourageringsområde på havet, og her betød de mange forbiflyvninger i ungefodringsstiden en kraftig decimering af den nationale bestand af terner. De mange optællinger af havfugle omkring de danske havvindmølleparker har vist, at f.eks. havdykænder især fouragerer på ret lave dybder ud til 20 meter. Derfor er det faktisk ret nemt at undgå konflikter med disse fuglearter, idet vi blot kan placere møllerne på større dybder. Men den øgede dybde betyder ofte også større afstand til kysten, som igen koster flere penge til de tykke og dyre strømkabler.

Hvad med fremtiden?

Konklusionerne fra de mange års arbejde og forskning inden for fugle-vindmøllefeltet er generelt, at vi ved grundig planlægning og indsamling af viden kan finde intelligente løsninger, som i meget høj grad kan sikre en sameksistens mellem vind-

møller og sunde fuglebestande i Danmark. Der synes at eksistere en bred konsensus omkring den optimale fremgangsmåde. Vi kalder det ofte for tre-trins-hierarkiet: "Undgå, afværg og kompenser". Det første vigtige trin er at undgå konflikter helt fra starten af. Det betyder, at man skal placere fremtidige vindmølleparker uden for vigtige fugleområder. Det være sig NATURA-2000 områder eller de vigtige trækkorridorer langs vores kyster (f.eks. Gedser, Skagen og lignende steder). Hvis det ikke lykkes, og vi alligevel ender op med en konflikt, og f.eks. en masse døde trækfugle, så er næste trin at forsøge at afværg konflikten. Der er stort set ikke lavet forskning inden for dette ellers så vigtige felt, men man kunne forsøge at stoppe vindmøllerne, når der flyver mange fugle rundt i luftrummet omkring dem. Man kunne farve møllevingerne mere synlige, så fuglene lettere kan opdage dem, eventuelt opsætte lys på møllerne om natten, forsøge at bortskræmme fuglene fra mølleområderne eller prøve at tvinge fuglene til at flyve en omvej med større afstand til møllerne. Ja, vi forskere er fulde af idéer til, hvordan man kan lave afværgforanstaltninger, men kun meget få er testet mere end en enkelt gang. Endelig, hvis sådanne afværgforanstaltninger ikke virker efter hensigten, så må man ty til kompenserende foranstaltninger. Det vil sige, at man kan kompensere for en øget vindmøllerelateret dødelighed hos en art ved simpelthen at mindske dødeligheden

for den samme art/population et andet sted. Det kunne være ændring af jagtlovgivningen, så færre fugle blev skudt. Eller det kunne være nedgravning af el-ledninger i samme områder. Sidstnævnte har man forsøgt sig med på øen Smøla i Norge, hvor en del havørne også blev slået ihjel af el-ledninger på øen. Det er sidste "skud i bøssen", men det kan virke og bør være en del af den naturlige risikoplanlægning før igangsætning af nye vindmølleparker. Måske DOF kan hjælpe myndighederne fremadrettet med at udforme eksempler på sådanne risikostrategier? Jeg bilder mig ind, at vi sagtens kan løse dette grønne dilemma – mellem vindenergi og sunde fuglebestande - hvis politikerne og embedsværket i Naturstyrelsen og Energistyrelsen inddrager den eksisterende fugleviden i den fremtidige planlægning af vindenergianlæg. For i DOF's naturpolitik står det jo så elegant, at "DOF ser det derfor som sin opgave at sikre, at der på den ene side findes plads til møller i landskabet, men at det på den anden side altid sker med stor hensyntagen til fugle og biodiversitet og efter grundige faglige analyser". Så DOF er klar til at hjælpe strategisk med at løse dette grønne vindmølle-fugle dilemma.

Mark Desholm er biolog, Ph.d. og leder af DOF's Naturfaglige Afdeling. Han har tidligere været seniorforsker på Aarhus Universitet og blandt andet forsket i forholdet mellem fugle og vindmøller.

KORT NYT *EU redder truede fuglearter*

Det virker faktisk!

EU's Fuglebeskyttelsesdirektiv har stor positiv indflydelse på beskyttelsen af truede fuglearter i Europa. Det viser ny forskning fra RSPB, BirdLife i Storbritannien.

Forskerne har dokumenteret, at de bedst beskyttede fuglearter (på direktivets annekts 1) generelt har den mest positive bestandsudvikling, og udviklingen er tydeligst i de lande, der har været EU-medlemmer i længst tid.

Blandt de bedst beskyttede arter med positiv bestandsudvikling nævner forskerne krøltoppet pelikan, trane, havørn og hvidhovedet and. Sidstnævnte var nede på kun 22 fugle i hele EU i 1977. Nu er bestanden vokset til omkring 2000 fugle takket være direktivets beskyttelse af artens levesteder og andre tiltag.

"På et tidspunkt, hvor mange stiller spørgsmål ved fordelene ved EU, så viser undersøgelsen, at EU i hvert fald gør en stor positiv forskel for naturen", siger Ariel Brunner, leder af BirdLife Internationals EU-politiske afdeling.

Europa-Kommissionen har i øvrigt indledt et såkaldt service-tjek af direktiverne for fugle- og naturbeskyttelse. Grønne organisationer frygter, at Kommissionen vil slække på reglerne for at gavne økonomiske interesser. Over 520.000 EU-borgere og 120 organisationer har protesteret mod en svækkelse af direktiverne. Det er det højeste antal underskrifter, der nogensinde er blevet indsamlet i forbindelse med en høring i Europa-Kommissionen.

Læs flere internationale fuglenyheder på www.birdlife.org

DOF Nordjylland

DOF Nordjylland

Møder i Aalborg:

Golfhuset, Borgmester Jørgensensvej 11

Kontakt: Henrik Møller Thomsen (tlf. 22 53 1576 / henrida@gmail.com)

Møder i Frederikshavn: Knivholt Hovedgård, Hjørringvej, Naturlokalet.

Kontakt: Carsten Sørensen (tlf. 23 65 64 39)

Se desuden hjemmesiden www.dofnord.dk

MØDER

Åbent bibliotek kl. 10-12. DOF Nordjyllands bibliotek i Golfhuset, Aalborg. Der kan lånes og afleveres bøger, turrapporter og tidsskrifter. Du kan også få hjælp til at finde litteratur om et emne/tur. Arrangør: Biblioteksudvalget. **7/10 og 4/11.**

Ølandsbilleder tors. 3/9 kl. 19. Knivholt, Frederikshavn. Hans Henrik Larsen og Henrik Pedersen var på Øland i uge 23 for at udforske fuglene på den Svenske ø. Det resulterede i mange fugle- og lidt landskabsbilleder - nok til en god snak om Ølands fugle og natur. Mødeleder: Peter Kristensen (tlf. 21 46 10 81).

Paraguay tors. 1/10 kl. 19. Knivholt, Frederikshavn. Anna Marie og Peter viser billeder og video fra deres tur til Paraguay og Iguacy-vandfaldene i marts. Mødeleder: Carsten Sørensen (tlf. 23 65 64 39).

Fuerteventura og Bulgarien tors. 5/11 kl. 19. Knivholt, Frederikshavn. Oplev to rejser på en aften, hvor Anders Østerby fortæller om sin tur til Fuerteventura, en af de kanariske øer, blandt trapper og endemiske

Strandskade. Der er stor chance for, at du hører denne vadefugl, før du ser den, da den er mindst lige så i øre- som i øjefaldende.
Foto: Bo Svensmark

bynkefugle. I maj måned besøgte han det sydøstlige Bulgarien bl.a. Strandja Nationalpark, en af de største og mest uberørte skovområder i Sydøsteuropa. Mødeleder: Peter Kristensen (tlf. 21 46 10 81).

TURE

Egholm lør. 24/10. Færgen afgår kl. 17. Vi håber, at vi denne dag vil opleve et af naturens helt specielle scenerier, når de store flokke af kragefugle samles til fælles overnatning på Limfjordsøen Egholm. Turledere: Henrik Mørk (Egholms venner), Esben Buch og Anton Thøger Larsen

Hverdags-
TURE

Gråmejserne

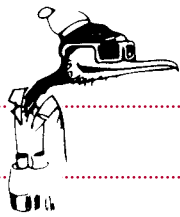
Falsterbo - en firedages efterårstur 14-17/9. Falsterbo er et af de bedste steder for at se trækkende fugle om efteråret - en fantastisk oplevelse med mange fuglearter. For ikke alene er selve Falsterbo spændende, der findes også en del gode lokaliteter i det sydlige Skåne, som er værd at køre efter, hvis vejret ikke arter sig for det helt store fugletræk over Falsterbo. Vi kører til Sverige via Århus-Sj. Odden færgen. Vi har lejet 10 værelser på 'Lotsvillans Vandrarhemmet'. Maks. 20 deltagere efter først-til-mølle-princippet.

Vi laver fællesindkøb til morgenmad og frokost og deler udgiften mellem deltagerne. Aftensmad spiser vi ude eller hjembringer. Vi koordinerer samkørsel efter ønsker og behov. For nordjyder samles vi ved Aalborg Banegård man. 14/9. kl. 08.45. For evt. tilmeldte længere sydpå aftales samkørsel separat. Vi forventer at være tilbage i Aalborg torsdag aften. Pris for tre overnatninger er ca. 1.200 kr. pr. deltager. Kørsel og færgebillet afregnes for hver bil. Tilmelding til Svend Erik Mikkelsen: svemik45@hotmail.com
Turleder: Poul Erik Sperling og Svend Erik Mikkelsen.

Roshage, Hanstholm 5/10. Mødested for samkørsel fra Aalborg: Kvicklys P-plads, Loftbrovej, Bouet kl. 05.30 eller Roshagemolen øst for Hanstholm Havn kl. 7. Vi satser på blæst fra vest, så vi kan få set suler, kjover, mallebukker, forskellige mågearter og måske de mere sjældne skråper og stormsvale. Vi aflægger nok også besøg på Hanstholm Havn og Fyrhaverne. Desuden har vi søerne, Vandet Sø og Nors Sø, inden for rækkevidde, og skulle det gå helt galt, kan vi køre omkring Vejlerne hjem. Turen slutter kl. 17. Turledere: Poul Erik Sperling og Tscherning Clausen.

Galapagos, rejsefortælling og billeder af Jan Andersen ons. 21/10 kl. 14-16. DOF-lokalerne, Golfhuset Borgmester Jørgensensvej 11, Aalborg. Der er også plads til spørgsmål om turen og fotoudstyr. Kaffe og kage kan købes, Biblioteket er åben for udlån og aflevering.

Fur tirs. 27/10. Mødested for samkørsel fra Aalborg: Pendlerpladsen ved afkørsel 29 på motorvej A45 syd for Svenstrup kl. 7 eller ved færgelejet kl. 08.30. På Fur oplever vi den særprægede og varierede natur, og så må vi se, om der også er fugle på denne årstid. Vi forventer, at turen afsluttes kl. 15. Turledere: Tscherning Clausen og Svend Erik Mikkelsen.

DOF Østjylland

Kontakt

Ole Bøgh Vinther, F. G. E. Rostrups Vej 16, 8000 Aarhus
Tlf. 25 15 23 25, olebvinther@gmail.com

Følg med i listen over ture og møder på www.dofoj.dk. Der tilføjes løbende nye arrangementer, ligesom der kan være ændringer til nedenstående. Husk desuden muligheden for tilmelding til e-mail gruppe på <http://dofoj.dk/nyheder-via-email/> for direkte tilsendelse af nyheder med mere.

MØDER

Kursus om rovfugle og deres kendetegn. Naturhistorisk Museum bygning 1141 i Bio-X lokalet med indgang fra Ole Worms Allé. Kurset strækker sig fra oktober til december, og omfatter 8 mødeaftener à 2 timer og 6 ekskursioner à 3-5 timer. Vi vil gennemgå de almindeligste ynglende danske rovfuglearter – musvåge, spurvehøg, tårnfalk, duehøg, hvepsevåge, vandrefalk, rød glente, havørn, rørhøg og hedehøg. Arterne vil én for én blive gennemgået teoretisk med billeder, film og PowerPoints. På ekskursionerne vil der blive vist levesteder for de forskellige arter før, under og efter yngletiden med start i det tidligste forår, og der vil desuden blive undervist i, hvorledes deltagerne på egen hånd kan gennemføre deres aktiviteter i skoven og samtidig forårsage færrest mulige forstyrrelser. Det er oplagt at inddrage denne viden i den aktuelle Atlasundersøgelse, sådan at kurset især henvender sig til deltagere med skovkvadrater, og som har behov for at bestemme og opgøre ynglende rovfugle i deres kvadrat. Underviseren tilbyder desuden deltagerne assistance i bestemmelse af redefund og artsbestemmelse samt opgørelse over antallet af ynglepar i forbindelse med deres Atlas-tælling. Prisen for deltagelse er 875 kr. Max 20 deltagere. Deltagelse kræver medlemskab af DOF. Tilmelding sker efter først-til-mølle princippet på e-mail til Peter Hjeds (peterhjeds@hotmail.com). Ved tilmelding får du svar på, om du har fået plads på kurset, hvorefter du indbetaler kursusafgiften. Kurset gennemføres ved min. 15 deltagere. Kursusleder: Peter Hjeds.

Teori: onsdage kl. 19-21: 21/10, 28/10, 4/11, 11/11, 18/11, 25/11, 2/12, 9/12.

Ekskursioner: 24/10 kl. 9-14 Mossø, 1/11 kl. 12-17 Frisenborg Skovene, 15/11 kl. 9-14 Tange Sø, 20/11 kl. 16-19 Egå Engsø, 6/12 kl. 9-14 Kolind Sund, 13/12 kl. 9-14 Stubbe Sø.

Tirsdagsmøde 29/9 kl. 19.30 Naturhistorisk Museum bygning 1141, Bio-X Natur lokalet. Mødet er under planlægning. Følg med på hjemmesiden. **Gentages 27/10.**

TURE

Kom tæt på fuglene, lån en kikkert ved Egå Engsø lør. 5/9 kl. 10-12. Egå Engsø, Viengevej 7, Risskov, ved parkeringspladsen. Vi går hen til fugletårnet og ser på fuglelivet. Alle er velkomne. Turleder: Ole Bøgh Vinther (tlf. 25 15 23 25). Turen arrangeres i samarbejde med Friluftsrådet. **Turen gentages 7/11.**

Tårnfalk. Oftest ses denne langhalede og lille falk musende efter bytte.
Foto: Ulrik Bruun

Mossø og de midtjyske søer søn. 6/9 kl. 9. Ry Station. Fælleskørsel til fuglerige steder ved søerne. Stederne varierer alt efter vejr og sæson. Vi anbefaler samkørsel fra Ry for at begrænse antallet af biler, så tag 20 kr. med til chaufføren. Turledere: Hans Jørgen Nielsen (tlf. 25 82 61 83) 6/9 og 1/11. Leif Nørgaard Schmidt (tlf. 29 70 20 68) 4/10. **Turen gentages 4/10 og 1/11.**

Klimaændringernes indflydelse på fuglelivet ons 9/9 kl. 19-21. Gre-naa Gymnasium. Læs mere på: www.norddjurs-folkeuni.dk. Turleder: Preben Clausen, seniorforsker, Institut for Bioscience, Aarhus Universitet. Arrangør: Norddjurs Folkeuniversitet og Kattegatcentret.

Naturens Dag søn. 13/9. Under planlægning, se hjemmesiden for nærmere oplysninger.

Kom tæt på fuglene, lån en kikkert i Botanisk Have lør. 3/10 kl. 10-12. Eugen Warmings Vej, Århus ved nr. 39 på amfiscenen. Turen går rundt i Botanisk Have, hvor vi ser på fuglene i parken. Alle er velkomne. Turleder: Ole Bøgh Vinther (tlf. 25 15 23 25). Turen arrangeres i samarbejde med Friluftsrådet og Botanisk Haves Venner.

Se desuden turprogrammet under "Gråkragerne", hvor alle uanset alder er velkomne.

Gråkragerne

Specielt for
SENIORER

Horsens Fjord ved Vorsø og Horsens Nørrestrand tirs. 15/9 kl. 9-15. Parkeringspladsen for enden af Vorsøvej, 8700 Horsens - ved vadedstedet over til Vorsø. Turen gennemføres i privatbiler. Vi går en tur langs kysten og ser, hvad der ligger af vadefugle, ænder og gæs i Haldrup Vig/Vorsø Nordvestvejle. Derefter fortsætter vi til Vorsø Østvejle og Langøerne og ser efter flere spover, hvidklirer, ryler, lille kobbersneppe, pipeænder og hvad der ellers er. Herfra kører vi til Horsens Nørrestrand. Husk de nødvendige gummistøvler. Der er ingen tilmelding, men ring eller send en e-mail til Ole Jensen, hvis du har ledige pladser eller ønsker køreledighed. Så udsender vi en deltagerliste med mulighed for selv at koordinere samkørsel. I tilfælde af aflysning eller ændring i planerne udsendes besked via e-maillisten, tilmeld dig derfor denne, hvis du ikke allerede har gjort det. Turleder: Ole Jensen (tlf. 23 29 01 18/ ofj@ofj.dk).

Tange Sø man. 19/10 kl. 13-17. Parkeringspladsen ved Frisholtvej, Ans på østsiden af søen (over broen fra Ans). Turen gennemføres i privatbiler. Første punkt på turen er et overblik over den sydlige del af søen. Herefter kører vi mod Ans og fortsætter op langs vestsiden af søen med flere stop undervejs og slutter ved Tangeværket, hvor vi går en tur over dæmningen. Der er ingen tilmelding, men ring eller send en e-mail til Ole Jensen, hvis du har ledige pladser, eller ønsker køreledighed. Så udsender vi en deltagerliste, så der er mulighed for selv at koordinere samkørsel. I tilfælde af aflysning eller ændring i planerne udsendes besked via e-mail listen, tilmeld dig derfor denne, hvis du ikke allerede har gjort det. Turleder: Ole Jensen (tlf. 23 29 01 18/ ofj@ofj.dk).

Specielt for
KVINDER

FUGLEPIGERNE

Samkørsel: Hvis du er interesseret i samkørsel i privatbiler, kan du tilmelde dig til Lotte enten pr. mail: lotte.skjaerbaek@gmail.com eller telefon/sms: 25 77 52 32. Af hensyn til planlægningen bedes du ved tilmeldingen angive dit telefonnummer, og om du kan lægge bil til eller ønsker en plads samt hvilken by/bydel, du kommer fra. Vi deles om brændstofudgifterne.

Rosenvold og Nørrestrand søn. 20/9 Kl. 7.30 – 11.30 og 11.30 – 14. P-pladsen ved Rosenvold Strand Camping Rosenvoldvej 19, 7140 Stouby. Så skal vi se træk. Vi har allieret os med Hans Pindstrup. Han vil hjælpe os med at se og høre de mange fugle, der forhåbentlig passerer Rosenvold denne morgen. Store flokke af grønirsk eller hvid vipstjert kan pludselig slå ned i de lave hybenbuske eller i opskyllet tang på stranden. Udover fjorden kan suler, rødstrubet lom og andre havfugle passere på vej til vinterophold. Efter tidlig frokost tager vi videre til fugletårnet Loddentot, Nørrestrand ved Horsens Fjord. P- ved Rønnevej 25. Turen aflyses ved kraftig regn. Turledere: Rikke Rørbech (tlf. 22 24 98 50) og Inge Olesen.

Nordmandshage ved Hals lør. 24/10 kl. 10-17. P-pladsen i Egense Havn. Færgen fra Egense til Hals koster 45 kr. for en bil med fører og 12 kr. pr. passager. Ved indgangen til Limfjorden ved Hals ligger Nordmandshage, et fantastisk område, som også kaldes for 'Lille Falsterbo', da lokaliteten er et rigtigt godt træksted og rasteplass. Området strækker sig fra Bisnapkrat i nord til og med Hals havn i syd. Vi planlægger dagen som heldagstur og vil tage forbi Sødringholm på hjemvejen Turledere: Lotte Skjærbaek (tlf. 25 77 52 32) og Grete Rann Damgaard (tlf. 60 76 20 25).

DOF Sydøstjylland

Kontakt

Hans Pinstrup, Dalagervej 95, 8700 Horsens, Tlf. 75 64 2773
www.dof-sydostjylland.dk
E-mail til lokalafdelingen sendes via hjemmesiden

MØDER

Trækfuglekursus. Vadefugle, ænder, gæs og rovfugle er på programmet ved de otte undervisningsaftener og fire fugleture. Se datoer, tid og sted på lokalafdelingens hjemmeside. Underviser: Conny Brokholm (tlf. 24 49 85 04/ Conny.Brokholm@mail.dk).

Tirs. 10/11 kl. 19-22. Bygningen, Anlægget 14, Vejle. Aftenens emne er endnu ikke bestemt. Der henvises til lokalafdelingens hjemmeside og facebookgruppe.

TURE

Fugletræk ved Rosenvold lør. 12/9 kl. 06.45. P-pladsen ved Rosenvold Lystbådehavn. Hvis vejret er godt forventes et pænt fugletræk med mulighed for mange forskellige fugle. I tilfælde af regn aflyses turen. Ingen tilmelding. Turleder: Hans Pinstrup (tlf. 75 64 2773). **Turen gentages 3/10 kl. 7.**

DU ER INVITERET - KOM OG HØR OM VORES FUGLEREJSER

Tirsdag den 20. oktober kl. 19:00 vil vi gennemgå vores natur og fuglerejser 2016. Du vil høre om:

- Sierra de Guara afrejse 7. marts (i delt dobbeltværelse kun 7.885,-)
- Georgien afrejse den 3. maj
- Extremadura afrejse den 16. maj
- Sortehavet afrejse den 19. september
- Mallorca afrejse den 26. september

Vi glæder os til at se dig den 20. oktober klokken 19:00 på Fuglevad Vandmølle - Møllevej 4 - Kongens Lyngby. Vi byder på flutes, ost og rødvin.

Tilmelding til Finn Williams på 2022 1990 / Mail fw@williams.dk. Der er maks. plads til 40, så først til mølle gælder her.

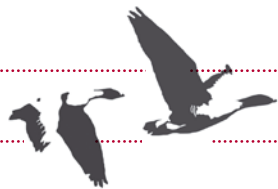
Læs om vores rejser på williamsrejser.dk
Velkommen!

Williams
rejser

Klostermosevej 140
DK-3000 Helsingør
Tlf.: +45 49 22 37 00
fw@williams.dk

DOF Vestjylland

Kontakt

Formand Lars Holm Hansen, Sandbækvej 26, 6971 Spjald
Tlf. 22 96 13 17, Mail: formand@dofvestjylland.dk

Ture: Poul Krag, Skrænten 15, Sevel, 7830 Vinderup
Tlf. 97 44 84 17 / 22 36 02 36, Mail: poulkrag@tdcadsl.dk

Seniorture: Peder J. Pedersen, Mejdalvej 14, 7500 Holstebro
Tlf. 97468481 / 23678875, Mail: seniorture@dofvestjylland.dk

Se nyheder og flere ture på www.dofvestjylland.dk

MØDER

Fra Ildlandet til Antarktis og Kap Verde man. 5/10 kl. 19.30-22. Hotel Ringkøbing, Torvet 18, 6950 Ringkøbing (parkering bag hotellet). Morten Jenrich Hansen, der har boet i Harbøre og er kendt i det vestjyske som ringmærker ved bl.a. Lyngvig Fyr, viser sine fantastiske billeder og fortæller om de landskaber, fugle og havpattedyr han så på sin næsten seks uger lange sejltur fra Ildlandet til Antarktis, Tristan da Cunha, øen Sankt Helena, Ascension og Kap Verde øerne, og om det liv han oplevede om bord på båden.

TURE

Fuglelivet i Skjern Enge netop nu søn. 6/9 kl. 9-13. Fugleskjulet ved vejen mellem Lønborg og Skjern. September er skiftedag i Skjern Enge. De sidste skestorke og trækkende vadefugle ses på de fladvandede arealer. Store flokke af grågæs og ænder begynder at indfinde sig i ådalen. Vi starter i Hestholmtårnet. Her ses ofte flokke af gul vipstjert og dobbeltbekkasin. Bagefter beslutter vi, hvad vi skal på udgik efter. Turleder: Jens Hasager Kirk (tlf. 20 72 83 78).

Efterårstrækket på Geddal Strandenge søn. 6/9 kl. 10-12. P-pladsen ved Geddal Enge. Denne dag vil skrænten og fugletårnet være bemandede med ornitologer og teleskoper. I et par timer kan besøgende komme forbi og høre om fuglene og få dem udpeget i teleskop. Efterårstrækket er i fuld gang og chancen for en sjældenhed er bestemt til stede. Turledere: Steen Fjederholt og Leif Novrup m.fl. Arrangeres i samarbejde med Skov- og Naturstyrelsen.

Åben Ådal - Fuglekig i Skjern Enge søn. 13/9 kl. 13-16. Fugleskjulet ved vejen mellem Lønborg og Skjern. Ådalen vrirler med trækfugle. Fra fugleskjulet på Lønborgvej kan vi se masser af trækkende vadefugle og ænder. Sandsynligvis ser vi både gamle- og unge havørne samt vandrefalk. Teleskoperne er stillet op, og vi fortæller om de fugle, vi ser. Turledere: Marianne Linnemann (tlf. 20 14 50 10), Børge Vistisen og Tage Madsen (tlf. 23 64 14 06). Arrangeres i samarbejde med Danmarks Naturfredningsforening og Naturstyrelsen Blåvandshuk. **Turen gentages 18/10.**

Efterår ved Vest Stadil Fjord lør. 17/10 kl. 8-13. P-pladsen ved Bækbygård Strand. Vi starter med lidt havobs. Der er gode muligheder for forskellige gåse-, rovfugle- og småfuglearter. Vi holder kaffepause ved jagthytten. Turleder: Jens Ballegaard (tlf. 22 82 11 75).

Gæs og svaner i Skjern Enge søn. 8/11 kl. 9-13. Fugleskjulet ved vejen mellem Lønborg og Skjern. Engene vrirler med gæs og svaner, og på markerne løber viber og hjejler. Havørnene viser unger frem. Vandrefalken, bjerglærker og lapværlinger ser vi måske også. Turleder: Jens Hasager Kirk (tlf. 20 72 83 78).

Gråspurvvene

Specielt for SENIORER

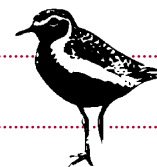

Hav og Bagland tors. 17/9. kl. 7-12. P-pladsen ved Bækbygård Strand ca. 10 km nord for Søndervig. For et par år siden havde vi stor succes med en havobs. Der er ingen garanti for god havobs., men vi prøver. Man må gerne støde til os senere på morgenen. Vi sidder i klitterne lidt nord for P-pladsen. Ring eventuelt. Hvis havobsen. svigter helt, tager vi ind i området ved Jens Bjerg-Thomsens jagthytte ved Vest Stadil Fjord. Turleder: Svend Erik Petersen (tlf. 51 72 46 24 / sp@familienpetersen.com).

Harbøre Tange ons. 21/10 kl. 9-13. P-pladsen ved Harbøre Kirke. Vi besøger forskellige obs-steder på Tangen - rensningsanlægget, Plet Enge, Sydlige Lagune, Fugletårnet, høfte 42, de små søer på engene og Thyborøn Havn. Turleder: Peder J. Pedersen (tlf. 97 46 84 81/23 67 88 75 / pjp@post7tele.dk).

Skjern Enge tors. 12/11 kl. 9-13. Det store Fugletårn på Lønborgvej (Hestholmtårnet). En traditionsrig tur med gæs fra nord, gulnæbbede svaner, rovfugle og med lidt held bjerglærke, snespurv og lapværling. Turleder: Jens Ballegaard (tlf. 22 82 11 75 / jballegaard@pc.dk)

Nordvestjylland

DOF Nordvestjylland

Kontakt

Formand Karsten Hansen, Nørrehedevej 12, Tange 8850 Bjerringbro, Tlf. 40 47 89 24, Mail: kikah38@gmail.com

Ture: Martin Høj Hansen. Tlf. 87 51 41 52
Mail: martin.hoj.hansen@gmail.com

Se mere på hjemmesiden: www.dof-nordvestjylland.dk/

MØDER

Fugletrækkets gåder tirs. 20/10 kl. 19-20.30. Hovedbiblioteket i Viborg, Vesterbrogade 15, 8800 Viborg. Trækkende fugle har altid fascineret. Både de store flokke på himlen på vej mod ukendte destinationer og den lille sanger, der hvert år ankommer til haven på dato. Hvor kommer de fra? Hvor skal de hen? Det kan man blive meget klogere på, når ornitolog, Ole Lilleør, fortæller om fugletræk, og hvad forskningen gennem mere end 100 år har afdækket af mysterierne. Arrangeres i samarbejde med Viborg Bibliotekerne.

Mit liv med fugle tors. 29/10 kl. 19-21.30. Center Møllegården, Møllegade 5, Skive. Stinne Aastrup fortæller i et billedforedrag om sit liv med fugle. Vi hører om de mange spændende og vidt forskellige oplevelser hun har haft - og hvad sådan en hobby kan føre med sig af gode, sjove og spændende oplevelser. Arrangør: Martin Høj Hansen (tlf. 87 51 41 52).

TURE

Aggertange søn. 20/9 kl. 7-10. P-pladsen ved færgelejet. Vi ser vadefuglene inden de drager sydpå, og hvis vi er heldige er de første vintergæster ankommet. Tidspunkt og lokalitet rummer derfor mulighed for at se mange arter. Turleder: Søren Krag (tlf. 40 29 29 83).

Sort sol i Sønderjylland lør. 3/10 kl. 14-19. Sneum Digesø. Tur til vadehavet og det fantastiske syn af store sværmende stæreflokke – Sort Sol! Turens endemål bliver et sted i grænselandet, hvor stærene denne aften kommer til overnatning. Vi mødes ved Sneum Digesø og ser på efterårets mange trækfugle, og efter vejr og vind ser vi på fugle i vadehavet indtil vi er på plads ved stærene kl. 17.30. Turen foregår i privatbiler. Turledere: Martin Høj Hansen (tlf. 87 51 41 52) og Jes Gravgaard.

Agerø søn. 4/10 kl. 9-12. P-pladsen ved Agerøvej 32. Hovedmålet for turen er at nå ud til Holmene og Stenklipperne. Herude er der mulighed for at komme tæt på højarktiske vadefugle og eventuelle bjerglærker - af og til vandrefalk. Målet nås kun, hvis der er lavvande, oftest efter nogle dage med østlige vinde. Det er en anstrengende tur. Langskaftede gummistøvler er nødvendige; tørre reservesokker anbefales. En lang vandrestav er god at have med. Turleder: Erling Andersen (tlf. 97 93 64 27/30 23 64 27).

Hanstholm/Roshage søn. 18/10 kl. 8-12. Nordre Strandvej 41, Hanstholm, 7730. Vi håber på hård vind fra vest, som giver gode muligheder for havfugle. Foruden sortgrå ryle, lommer, alkefugle, suler, kjoever og mallebuk håber vi på: sabinemåge, stormsvale og skråper. Ved 10-11 tiden runder vi havnen og kigger efter sorthovedet måge, gråmåge og hvidvinget måge. Turen i koloni-/fyrhaverne. Hvis vejret er til det, vil Arne Urvang fortælle om ringmærkning ved fyrehaverne. Turleder: Martin Høj Hansen (tlf. 87 51 41 52).

Tranetur til Vejlerne lør. 24/10 kl. 16-19. Krap-tårnet, Alvejen, Fjerritslev. Vi skal opleve tilflyvningen af overnattende traner fra Krap-tårnet i den nordøstlige del af Bygholm Vejle. Foruden traner vil der være mulighed for vandrefalk, havørn, gæs og ænder. Turleder: Søren Michelsen Krag (tlf. 40 29 29 83).

Gråmejserne

Hverdags-
TURE

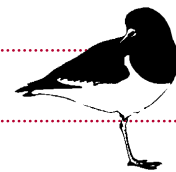
Tissingvig og Mågeodde ons. 16/9 kl. 9-13. Tissingvig, P-pladsen 100m NØ for foderstofforretningen. Vi følger stien gennem rørskoven ud til fugletårnet, og ser hvad der er af fugle i søen. Derefter kører vi til Mågeodde, og det nye fugletårn. Herfra skulle vi gerne kunne se gæs, ænder og forskellige vadefugle og måske en enkelt vandrefalk. Turleder: Erling Andersen (tlf. 97 93 64 27/30 23 64 27).

RESERVATERNE

Fugletur til Agerø søn. 4/10 kl. 9-12. P-pladsen Agerøvej 32. Hovedmålet for turen er at nå ud til Holmene og Stenklipperne. Herude fjernet fra alt er der mulighed for at komme tæt på højarktiske vadefugle og eventuelle bjerglærker. Målet nås kun, hvis der er lavvande og det er en anstrengende tur. Langskaftede gummistøvler er nødvendige. En lang vandrestav er god at have med. Turleder: Erling Andersen (tlf. 97 93 64 27/30 23 64 27).

Thorshøne. Ligesom hos os er det hos svømme-snepperne hunnerne, der er det smukke køn. Derfor er det naturligvis også hunnerne, som kæmper om hannerne. I forlængelse heraf er det også hannerne, som ligger på rede og passer ungerne.
Foto: Lars Witting

DOF Sydvestjylland

Kontakt:

Kim Mogensen, Dalsvinget 44, 7200 Grindsted, Tlf. 40 59 22 44
E-mail: kim.mogensen@mmb.net

Se også www.dofsydvest.dk

MØDER

Nationalpark Vadehavet 5 år ons. 4/11 kl. 19.30-21.30. Hovedbiblioteket Esbjerg, Nørregade 19. Foredrag med mulighed for spørgsmål og debat ved projektkoordinator for Nationalpark Vadehavet, John Frikke, om nationalparkens første 5 år. Hvad er sket, og hvad sker der? Arrangør: NaturSydvest.

TURE

Filsø ons. 16/9 kl. 8. P-pladsen ved Hovedbiblioteket, Nørregade 19, Esbjerg. Alternativt Kløvbakken kl. 08.45. Efteråret byder på gæs, ænder, rovfugle og småfugle ved Filsø. Da vi er midt i træktiden, vil der være chance for overraskelser. Tilmelding senest 14/9. Turledere: Søren Peder Nielsen (tlf. 40 87 58 82/ spnhjerting@gmail.com) og Jens Ole Byskov.

Ballum Sluse og Nørresø lør. 26/9 kl. 8. P-pladsen ved Hovedbiblioteket, Nørregade 19, Esbjerg. Alternativt p-pladsen over for Skovgrillen - Plantagevej 22 lige nord for Ribe kl. 8.30. Vi besøger et par af de fineste fuglelokaliteter i det sydvestlige hjørne af Danmark, og der bliver nok tid til én eller to mere end de nævnte. Tilmelding senest 24/9. Turledere: Kim Mogensen (tlf. 40 59 22 44/7200grind@gmail.com) og Jens Ole Byskov.

Blåvandshuk ons. 21/10 kl. 8. P-pladsen ved Hovedbiblioteket, Nørregade 19, Esbjerg. Alternativt P-pladsen ved Blåvand Fyr kl. 08.45. Blåvand kan byde på lidt af hvert i efteråret, men alt afhænger af vejret. Tilmelding senest 19/10. Turledere: Ole Hansen (tlf. 53 61 70 95/ olesalome@gmail.com) og Jens Ole Byskov.

Mandø tirs. 10/11 kl. 8. P-pladsen ved Hovedbiblioteket, Nørregade 19, Esbjerg. Alternativt p-pladsen over for Skovgrillen - Plantagevej 22 lige nord for Ribe kl. 8.30. Vinteren nærmer sig, men mange fugle overvintrer i Vadehavet, og vintergæsterne har indfundet sig. Tilmelding senest 8/11. Turledere: Ole Hansen (tlf. 53 61 70 95/ olesalome@gmail.com) og Jens Ole Byskov.

DOF Sønderjylland

Kontakt

Formand Jørn Vinther Sørensen, Kongevej 64, 6100 Haderslev.
Tlf: 74 53 83 20, E-mail: jorn.vinther.sorensen@gmail.com

Ture: Karl Schlichter, Nørremark 36, 6230 Rødekro, Tlf: 74 66 13 96
E-mail: karl.schlichter@privat.dk

Panurus: E-mail: gaborgraehn@gmail.com

Se også nyheder og ture på www.dof-sj.dk samt i Panurus

MØDER

'Kunsten at se på fugle' med Klaus Malling Olsen tors. 29/10 kl. 19.30 – 22. At kende fugle er en herlig interesse, der kan udvikle sig til ægte kunst. Klaus har været aktiv siden sidst i 60'erne og vil causere om kunsten at se på fugle. Første del omhandler udstyr og taktik. Desuden gennemgås almindelige faldgruber samt fuglene under forskellige lys- og vejrforhold. Herudover ses på årstidsaktuelle artsgrupper. Foredraget henvender sig til alle, der er interesserede i fugle – alle er velkomne og der er gratis adgang. Foredraget foregår i Haderslev. Mødestedet bliver oplyst senere på DOF Sønderjyllands hjemmeside, dof-sj.dk

Repræsentantskabsmøde

DOF's efterårsrepræsentantskabsmøde finder sted i dagene 14. – 15. november 2015 på Dalum Landbrugsskole, Odense. Dagsordenforslag skal være repræsentantskabets forretningsudvalg i hænde senest 4 uger før mødet. Eventuelle spørgsmål rettes til Sonja Rouf i Fuglenes Hus - sonja.rouf@dof.dk eller tlf. 33 28 38 30.

Feltkursus med Klaus Malling Olsen fre. 30/10. kl. 16-21 plus enten lørdag eller søndag. Røde Kro. Der vil på dette kursus blive lagt vægt på ænder og gæs, men også andre aktuelle fugle i vores område. Program: fre. 30/10 kl. 16-21. Alle mødes på Røde Kro til gennemgang af udvalgte arter, som vi har chance for at finde i felten efterfølgende. Vi aftaler samkørsel og spiser aftensmad på Røde Kro. Efter den fælles teoretiske gennemgang om fredagen deles deltagerne, så nogle kommer med på tur i felten om lørdagen, andre om søndagen. Lør 31/10./søn 1/11. kl. 9-16: vi tager til de lokaliteter med de fleste fugle den seneste tid. Om det bliver Vadehavet, marsklandet eller den østlige del af Sønderjylland afgøres løbende. Vi håber på godt med ænder og gæs, som vil blive gennemgået grundigt i felten. Pris: 400 kr. som dækker teori om fredagen samt aftensmad med 1 øl/vand fredag aften. Tur i felten lørdag eller søndag. Kursusafgiften opkræves, når deltagerne er blevet optaget på kurset. Kun for DOF-medlemmer. Begrænset deltagerantal. Tilmelding: Elisabeth Bech (tlf. 20 40 69 19/ elisabeth.bech@gmail.com). Ved tilmelding bedes du anføre, hvilken dag – lørdag eller søndag – du gerne vil i felten.

TURE

Formiddagstur til Trillen fre. 4/9 kl. 9-11.30. P-pladsen lige før Høruphav. Vi ser på forskellige ænder og evt. vadefugle. Ring om evt. samkørsel. Turleder: Kaj Abildgaard (tlf. 30 20 84 56).

Det tyske Vadehav ved Schlüttsiel lør. 5/9 kl. 9-13. P-pladsen ved Tønder Svømmehal, Sønderlandevej 4. Vi vil bl.a. se flere hundrede skestørke samt ænder, vadere, gæs og rovfugle. Der er samkørsel. Turleder: Inger Sønnichsen (tlf. 23 62 99 34).

Oldenor, Bundsø og Mjels Sø lør. 26/9 kl. 9-12. Pumpehusets p-plads ved Mjels Sø. Med den nye Bundsø har vi fået endnu et godt fuglested på Nordals. Vi vil besøge alle tre søer, som hver for sig har en del arter. Turleder: Gabor Graehn (tlf. 42 72 04 40) og Hans J. Leth Hansen (tlf. 29 78 69 70).

Kegnæs lør. 31/10 kl. 10-12.30. P-pladsen ved nordenden af Drejet. Vi ser på, hvad der er ved Hjortholm enge og Hartsø samt havet syd for Kegnæs. Turleder: Hans Jørgen Leth Hansen (tlf. 29 78 69 70).

Gåsetur i marsken lør. 31/10 kl. 8-11. Ballum Sluse. Turleder: Jan Ravnborg. (tlf. 28 14 44 64).

Formiddagstur til Gråsten Søerne tors. 12/11 kl. 9-11.30. P-pladsen ved Slotshaven. Normalt ses ret mange arter, nogle i tusindvis. Ring evt. om samkørsel. Turleder: Lars P. Hansen (tlf. 40 87 62 44).

Fugle- & Naturrejser

Høj kvalitet og erfarne rejseledere

Island
Færøerne
Marokko
Portugal
Extremadura
Georgien
Rumænien
Estland
Bjørne-safari

Hent katalog og programmer
www.scanbird.com

Scanbird rejser

Det naturlige valg

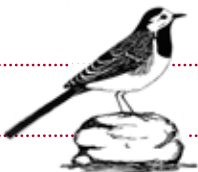
RESERVATERNE

Efterårsfugle på Sydrøm søn. 4/10 kl. 8-10. P-pladsen for enden af Stormengevej/Rimmevej ved Stormengene. Efterårstrækket er på sit højeste, og lufrummet kan være godt fyldt op. Tusinder af gæs, ænder og vadefugle nyder godt af Vadehavets rigelige fødemængder. Mange småfugle raster i krat og skove på Rømø. På en rundtur ved Stormengene holder vi også øje med drosler, finker og pibere, som er på vej sydpå. Turleder: Martin Iversen.

Bremsbøl Sø - trækfugle ved grænsen tirs. 6/10 kl. 17-19. P-pladsen ved Bremsbølvej 2, 6270 Tønder. Efterår og fugletræk. Ved Bremsbøl Sø krydser fuglene grænsen på vej sydpå. Vi kan opleve ænder, vadefugle og småfugle, og er vi heldige, ser vi de enorme stærflokke gå til ro i rørskovene ved Hasberg. Men mange af dem passerer lige hen over Bremsbøl Sø. Turleder: Martin Iversen

Fyn LOKAL

DOF Fyn

Kontakt

Formand Henrik Kalckar Hansen, Norddalen 27, 5260 Odense S
Tlf. 30 70 90 38, E-mail: kalckar@webspeed.dk

Eskursionsudvalg

Michael Mosebo Jensen, Røjle Bygade 102, 5500 Middelfart
Tlf. 26 82 07 29, E-mail: mmj@doffyn.dk

TURE

Ringmærkning Sydlangeland søn. 6/9. Mød op og følg med i KNF's ringmærkning på et tidspunkt, hvor der kan komme mange spændende småfugle i nettet. Det er en helt speciel måde at se fuglene på. Tilmelding: Michael Bjerregård på (tlf. 53 60 07 84), som vil fortælle mere om tid og sted, og hvordan det hele vil foregå.

Vejlerne fre. 18/9. Tag med til et af de allerbedste fugleområder i Danmark, hvor der kan forventes mængder af spændende ande- og vadefugle, skestorke, traner mm. Det forlyder, at der er tale om to overnatninger i nærmeste omegn. For tilmelding og nærmere info kontakt turledere: Niels Bomholt og Lilly Sørensen (tlf. 62 24 19 59).

Træktur til Sydlangeland søn. 4/10. P-pladsen v. Dovns Klint. Her midt i træktiden kan der komme rigtig mange fugle forbi Dovns Klint - og måske også en overraskelse. Der kan påregnes mange musvåger, bramgæs, spurvehøge, røde glenter og diverse småfugle. For tilmelding og nærmere info kontakt turleder: Kell Grønborg (tlf. 20 91 15 06).

RESERVATERNE

Rovfugletræk ved Gulstav Mose søn. 6/9 kl. 10-12. Fugletårnet ved Gulstav Mose. Vi står klar i fugletårnet ved Gulstav Mose med kikkerter og teleskoper samt hjælp til artsbestemmelse af de mange fugle, man i denne tid kan opleve trække sydover mod varmere himmelstrøg. Rovfugletrækket er gået i gang, og i dag er det jo Hvepsevågens Dag, så mon ikke vi ser denne smukke rovfugl lægge vejen forbi fugletårnet? Turledere: Arbejdsgruppen.

Mød en fiskeørn - Tryggelev Nor søn. 6/9 kl. 13-15. P-pladsen ved Tryggelev Nor. I denne tid byder lokaliteten på en masse vadefugle, ænder og rovfugle. Fiskeørnen kan ofte opleves styrtdykke efter fisk fra stor højde og det lille "piskeris", dværgfalken, ses ofte i lav højde over engene. Turledere: Arbejdsgruppen.

Bøjden Nor - lær ænderne at kende søn. 6/9 kl. 10-13. P-pladsen for enden af Dyndkrogvej. Vi står klar med teleskoper, så du kan se fuglene på nært hold. Der er stadig store flokke af viber og hjejler i Noret, og de sidste vadefugle fouragerer inden en lang rejse mod syd. Dertil godt med diverse ænder. Turledere: Arbejdsgruppen. Fugletræk over Gulstav Mose søn. 20/9 kl. 10-13. P-pladsen ved Gulstav Mose. I Fugleværnsfondens lille reservat på Sydlangeland og i de nærliggende gærdselskove, raster i denne tid mange småfugle. Efter et besøg i reservatets fugletårn, lusker vi gennem Gulstav Vesterskov ned til stranden og videre til Dovns Klint. Hvis vejret er godt, er der her gode chancer for at opleve et flot rovfugletræk. Turleder: Allan Gudio Nielsen (tlf. 20 89 09 09).

Fugletræk over Sydlangeland søn. 20/9 kl. 13.30-15. P-pladsen ved Tryggelev Nor. I denne tid byder Noret på en masse vadefugle, ænder og rovfugle. Fiskeørnen kan ofte opleves styrtdykke efter fisk fra stor højde, og det lille "piskeris", dværgfalken, ses ofte i lav højde over engene. Turleder: Allan Gudio Nielsen (Tlf. 20 89 09 09).

Trækfugle på Sydlangeland - Åbent Hus i tårnet søn. 4/10 kl. 10-12. P-pladsen i svinget ved Gulstavvej, syd for Bagenkop. Vi står klar i fugletårnet ved Gulstav Mose med kikkerter og teleskoper samt hjælp til artsbestemmelse af de mange fugle, man i denne tid kan opleve trække sydover mod varmere himmelstrøg. Efterårstrækket er i fuld gang; der er våger og falke i luften, og småfugle i krat og skov. Vi lader fuglene komme til os og forlader ikke tårnet, så tag kaffen med. Turleder: Arbejdsgruppen.

Ænder, gæs og ørne - Tryggelev Nor søn. 4/10 kl. 13-15. P-pladsen ved Tryggelev Nor. En fortsættelse af formiddagens tur ved Gulstav Mose. Fra stranden afsøger vi havet mellem Ærø og Langeland for mulige ænder og havfugle. Dernæst går vi over i fugleskjulet og ser hvad vejr og vind har bragt af ænder og gæs på træk. Der er stadig mulighed for at opleve fiskeørn og masser af musvåger, der trækker ned over Langeland. Turleder: Arbejdsgruppen.

*Lille Skallesluger. En sjælden gang imellem sker det, at en lille skallesluger får unger med den nært beslægtede hvinand. I disse tilfælde kaldes ungerne for hvinslugere.
Foto: Ulrik Bruun*

Storstrøm

DOF Storstrøm

Kontakt

Michael Thelander, Løjtoftevej 175, 4900 Nakskov, Tlf. 54 92 83 46
E-mail: m.thelander@post.tele.dk
Se mere på hjemmesiden: www.dof-storstroem.dk

MØDER

Palle Sørensen: Gæs og indtastning af halsmærkede gæs tirs. 6/10 kl. 19. Allerslev gl. Skole, Enghavevej 2b, Allerslev. Kontakt: Holger Jensen (tlf. 55 99 63 45)

Søren Harding – Oplevelser i Thailand tirs. 3/11 kl. 19. Allerslev gl. Skole, Enghavevej 2b, Allerslev. Kontakt: Holger Jensen (tlf. 55 99 63 45)

Fra Darwin til Adelaide tirs. 17/11 kl. 19.30. Haslev Bibliotek, lokale 2, Jernbanegade 62, Haslev. Per Hirslund viser billeder og fortæller om en rejse til Australien. Kontakt: Leif Tureby (tlf. 5631 6095)

Torsdagsmøder i Nykøbing Falster kl. 19-22. Fjordskolen, Fjordvej 46, 4800 Nykøbing F. Vel mødt fra Birte, Freddy, Asbjørn og Benny (tlf. 25 14 39 39)

1/10: Uffe B. Nielsen fortæller om Natur ved Maribo søerne og Fugleværnsfondens område ved Saksfjed.

5/11: Ole Friis Larsen tager et nyt og spændende emne op "Tæt på Cityfugle"

TURE

Trækfugletur ved Gedser søn. 6/9 kl. 8-11. P-plads ved stranden efter Gedser Fyr. Vi starter med at gå til Gedser Oddes sydspids, hvor vi forhåbentlig oplever det havgående træk af f.eks. kjover, lommer, dværgmåger og ederfugle. Der vil også være mulighed for rovfugle. Når man er mæt af indtryk ved Sydstenen, er der mulighed for at "kratluske" efter rastende småfugle og andet godt op mod Birkemose og tilbage ad Poststien til Fuglestationen. Ringmærkes der denne dag, vil vi have mulighed for at se dette. Arrangeret i samarbejde med Guldborgsund Kommune og Naturstyrelsen Storstrøm. Kontakt: Hans Lind (tlf. 61 67 18 43/ gfu@gedserfuglestation.dk). Turen gentages 11/10 kl. 9-12. Pris pr. deltager over 15 år: 30kr (gælder kun turen 11/10).

FUGLEÅRET 2014 ER PÅ VEJ

Dette års udgave af Fugleåret udkommer til november. Fugleåret giver et samlet overblik over almindelige, fåtallige og sjældne yngle- og trækfugles forekomst i Danmark i 2014.

Bogen er for kernemedlemmer. Ønsker du et eksemplar, skal du forudbestille Fugleåret på www.dof.dk senest 30. oktober 2015. Der er ikke mulighed for efterbestilling. Bestillingsformular er tilgængelig fra 15. september 2015.

Flintinge Å på Lolland tors. 10/9 kl. 19. Det Nye fugletårn ved Flintinge Å. Oplev strandengens- og rørskovens fugle - måske rastende og fouragerende trækfugle. Turleder: Benny Steinmejer (tlf. 25 14 39 39). Turen gentages: 8/10 og 12/11.

Ringmærkningens åbent hus på Gedser Fuglestation søn. 27/9 kl. 9-13. Gedser Fuglestation på Gedser Odde. Kør forbi Gedser Fyr og parker på den store P-plads ved stranden. Gå gennem folden til det stråttækte hus. Gedser Fuglestation afholder åbent hus, hvor vi vil vise, hvordan man ringmærker trækkende småfugle. Vi viser hvordan man bestemmer art, køn og alder på fuglene. På denne tid af efteråret domineres småfugletrækket af rødhals, gærdesmutte, gransanger, jernspurv, blåmejse og fuglekonge, men der er altid chance for noget sjældent, da Gedser Odde er et super træksted her om efteråret. Vi sælger fuglefrø, fuglekasser, foderautomater etc. til gavn for fuglene og til støtte for Gedser Fuglestation. Der er gratis kaffe/te og kage og der kan købes øl/vand. Arrangeret i samarbejde med Naturstyrelsen Storstrøm. Turledere: Personale ved Gedser Fuglestation. Kontakt: Hans Lind (tlf. 61 67 18 43/ gfu@gedserfuglestation.dk).

RESERVATERNE

Rovfugledage ved Hyllekrog tors. 3/9 kl. 9-15. P-pladsen ved foden af Hyllekrog. Her i sensommeren og efteråret følger vi rovfugletrækket over Saksfjed/Hyllekrog. Området hører blandt Skandinaviens bedste steder, hvis man vil opleve efterårets imponerende rovfugletræk. Der bliver også tid til lidt kratlusk i Saksfjed. Turleder: Allan Gudio Nielsen (tlf. 20 89 09 09).
Turen gentages: 6/9: kl. 9-16, 10/9, 17/9, 24/9, 1/10, 4/10: kl. 10-15, 8/10.

Ravnstrup Sø – høsttur med de første efterårstegn søn. 6/9 kl. 10-13. P-pladsen v. Ålehusvej, ved indkørslen til nr. 12. Vi fejrer efterårets komme med en høsttur. Vi ser admirallerne flokkes på nedfaldsfrugt og ænder søge asyl i den jagtfrie sø, mens de første efterårgæster som fiskeørn og kvækerfinke måske lægger vejen forbi. Vi studerer desuden dyrelivet under vandoverfladen og slutter af med cowboykaffe og pandekager ved shelteret. Turleder: Arbejdsgruppen.

Nyord Enge – Åbent Hus i fugletårnet søn 27/9 kl. 10-13. Fugletårnet på Nyord, ca. 1 km efter broen fra Møn til Nyord. Vi står med teleskoper og kikkert. Fra fugletårnet er der et godt udsyn over strandengene, og med lidt held ser vi den lille dværgfalk på jagt efter småfugle lavt over engene. Store flokke af især grå- og bramgæs kan både ses og høres. Også kørestolsbrugere kan opleve fuglene, idet der er platform med rampe ved Fugleværnsfondens tårn og ved Hyldevang. Turledere: Arbejdsgruppen og Allan Gudio Nielsen.

Ravnstrup Sø – fuglefoder søn. 25/10 kl. 10-13. P-pladsen v. Ålehusvej, ved indkørslen til nr. 12. Familiedag ved Ravnstrup Sø, hvor vi laver fuglefoder til vinterens fugle i haven. Kom og lær en masse tricks til, hvordan du lokker en masse fugle ned i din have og "stjæler" alle naboens. Undervejs bliver der også tid til at se på nogle af de lokale fugle, mens vi popper popcorn, bager pandekager og brygger cowboykaffe. Turleder: Arbejdsgruppen og Allan Gudio Nielsen.

Nyord Enge – Åbent Hus i fugletårnet søn. 25/10 kl. 10-13. Fugletårnet på Nyord, ca. 1 km efter broen fra Møn til Nyord. Vi står parat med teleskoper og kikkert i fugletårnet. Herfra er der et godt udsyn over strandengene, som i denne tid både byder på masser af gæs og vinterrovfugle som blå kærhøg, fjeldvåge og naturligvis havørn. Turledere: Arbejdsgruppen.

Ravnstrup Sø – oplev Mortensanden 'live' og se ringmærkning af vinterens småfugle søn 8/11 kl. 10-12. P-pladsen v. Ålehusvej (ved indkørslen til nr. 12). Hvert efterår søger småflokkede af grå-, krik-, pibe-, ske- og knarænder asyl i den jagtfrie sø – undertiden garneret med både trolde og hvinand. Vi studerer ænderne og lærer os deres lidt svære efterårsdragter. Og hvem ved – måske får vi også en rovfugl eller to at se. Hvis vejret egner sig, vil der også foregå ringmærkning af vinterens småfugle. Turleder: Arbejdsgruppen.

Kom tæt på fuglelivet uden kikkert

Hvor der er foder, er der fugleliv.

Dette efterår introducerer vi flere nyheder til dig, der gerne vil nyde fuglene på første parket. Det lette og elegante design i glas, skæmmer heller ikke udsigten, og så er det nemt at se, hvornår der skal fyldes op. Læs mere og se vores udvalg på evasolo.com

NYHEDER 2015 Foderbræt vejl. udsalgspris 699,- Fuglefoderrør vejl. udsalgspris 249,-

eva solo

DOF Vestsjælland

Kontakt

Formand Lasse Braae, Sophievej 10, 4581 Rørvig
Tlf. 28 90 10 82, E-mail: lassebraae@hotmail.com

Ture: Kirsten Laursen & Henrik Baark, Tlf. 57 82 02 30
E-mail: mosterlaura@mail.dk

www.dof-vestsjælland.dk

MØDER

Foredrag om Fugleværnsfondens Reservater ons. 11/11 kl. 19-21.30. Holbæk Bibliotek, Nygade 9-13, 4300 Holbæk. I dette foredrag tager Fugleværnsfondens naturvejleder, Allan Gudio Nielsen, os på en rundtur til reservaterne og fortæller om nogle af de særligt spændende fund fra de senere år. Allan er en fremragende naturfotograf og formidler, så vi kan se frem til en spændende aften. Undervejs er der en pause, hvor deltagerne kan nyde medbragt kaffe, te og kager. Øl og vand kan købes. Arrangeret i samarbejde med Nordvestsøllands Naturhistoriske Forening. Kontaktperson: Kirsten Laursen (tlf. 57 82 02 30/ 61 30 20 53).

TURE

Borreby Mose søn. 13/9 kl. 10. Borreby Gods ved vejen. Vi går rundt i området ved mosen og Skælskør Fjord. Trækket er nu godt i gang. Mange ænder, gæs og vadefugle. Måske fortsætter vi til Stignæs for obs. af hvepsevåge og fiskeørn. Turleder: Anders Jakobsen (tlf. 40 33 66 41).

Naturens Dag Kværkeby Fuglereservat søn. 13/9 kl. 10-13. P-plads ved fuglereservatet, Bjergvej 77, 4100 Ringsted. Primært for børn, bedsteforældre og forældre. Turledere: Kristen Christensen (tlf. 22 85 13 40), Hannah Ørnsholt Ring og Jon Feilberg.

Naturens Dag Røsnæs søn. 13/9 kl. 10-15. Naturskolen, Røsnæsvej 458, 4400 Kalundborg. Som det efterhånden er tradition, holder vi Naturens Dag på Røsnæs med aktiviteter, guidede ture, opvisninger og udstillinger på spidsen og ved Naturskolen. Kontaktperson: Jens Boesen (tlf. 40 31 12 62).

Seniortur til Tamosen og Hørhaven tors. 17/9 kl. 11. P-pladsen ved Suserupgård, over for Sorø Golfklub, Suserupvej 14, 4180 Sorø. Vi besøger to naturområder ved Tystrup Bavelse-søerne. Turen begynder i Tamosen, hvor vi besøger fugleskjulet med den smukke udsigt ud over de tre tørvegrave. Stien følges hele vejen rundt med flere stop undervejs med mig ud til Tystrup Sø. Mulighed for havørn og isfugl. Vi fortsætter i vores egne biler til Hørhaven, hvor vi spiser vores medbragte madpakke hos Gitte på Hørhavegård, hvor vi får kaffe/hjemmebagte boller (50 kr.) Efter frokost kigger vi efter de store vingefang fra Hørhaven. Tilmelding: tlf. 61 30 20 53/ mosterlaura@mail.dk). Turledere: Henrik Baark og Kirsten Laursen

Udtrækkende fugle på Omø søn. 27/9 kl. 9. Vi mødes ved Kalundborg Vandrerhjem, og fordeler os i bilerne. Vi tager færgen fra Stignæs til Omø kl. 11. og sejler tilbage fra Omø kl. 16. På sejlturen har vi mulighed for at se på havfugle og følges med rovfugletrækket fra Stignæs. På Omø ser vi på rov- og småfugle. Ringmærker, Johannes Bang, vil føre os rundt på øen. Pris for turen ca. kr. 160 kr. Tilmelding til Jens Boesen (tlf. 40 31 12 62). Turledere: Jens Boesen og Johannes Bang.

Jernspurv. Kan godt minde om gråspurv, men har et meget smallere næb – et træk som jernspurvefamilien har fra sangerne.
Foto: Ulrik Bruun

Borreby Mose søn. 4/10 kl. 10. Borreby Gods ved laden. Vi ser på fuglene ved godset og i mosen. Der er stadig mange vadefugle, ænder og gæs at iagttage under meget gunstige forhold. Der fortsættes måske til Stignæs for obs. af rovfugletræk. Turleder: Anders Jakobsen (tlf. 40 33 66 41).

Trækfugledag ved Storebælt søn. 11/10 kl. 11-14. Fugletårnet ved Flasken på Reersø, Brofæstet ved Storebæltsbroen ved Halsskov Rev eller Stignæs Færgehavn på molen. Fra tre udvalgte steder på Vestsjælland skal vi undersøge, hvorledes fuglene foretager deres træk over Storebælt og videre sydpå. Kontaktperson: Henrik Wejdling (tlf. 51 26 90 56).

Indtrækkende rovfugle ved Mandehoved på Stevns lør. 24/10 kl. 7-18. Kalundborg Vandrerhjem. I efterårsmånederne trækker et utal af fugle fra Falsterbo til Stevns. Derfor har vi lagt en tur til et af de bedste observationssteder for indtrækkende rovfugle. Pris ca. kr. 125,- ved fire personer i hver bil. Tilmelding senest den 17/10: jens@boesen.org. Turleder: Magnus Bang Hansen (tlf. 59 56 57 11/ magnusbang@hansen.tdcadsl.dk)

Fuglepigetur. Trækfugle ved Tystrup Bavelse søerne lør. 24/10 kl. 10-16. P-pladsen ved Klosterporten i Sorø. Vi begynder ved Suserupgård/Tamosen og tager videre i bilerne til Hørhaven. Her er der en storslået udsigt ud over Tystrup Bavelse søerne. Vi afslutter turen på Hørhavegård med kaffe og boller (50 kr.). Vi tilstræber at køre i så få biler som muligt, så tag penge med til chaufføren. Tilmelding nødvendig. Turleder: Kirsten Laursen: mosterlaura@mail.dk.

Borreby Mose søn. 8/11 kl. 10. Borreby Gods ved laden. Vi går rundt i mosen og ved Skælskør Fjord, hvor mange gæs, ande- og vadefugle raster. Gode muligheder for Blå Kærhøg og Fjeldvåge. Turleder: Anders Jakobsen (tlf. 40 33 66 41).

DOF Bornholm

Kontakt

Formand Carsten Andersen, Bagå 1, 3790 Hasle
Tlf. 56 96 22 40, bornholm@dof.dk

Lokalbladet "Gaddisj'n"

E-mail: lcllemme@mail.dk www.dof-bornholm.dk

MØDER

Fra Østersøens- til Caribiens perle tors. 15/10 kl. 19. Bornholms Centralbibliotek i Rønne. I marts besøgte seks bornholmske ornitologer de to paradisøer, Trinidad og Tobago. Her mødes eksotiske regnskovs-fugle med kystens vadefugle, hejrer og røde ibis samt forskellige rov- og havfugle. Foredraget akkompagneres af talrige flotte fotos. Foreningen giver kaffe/te og kage.

Mine fugle - dine fugle - og Ben Woodhams' fugle tirs. 10/11 kl. 19. Bornholms Centralbibliotek i Rønne. Vi får besøg af kunstneren, Ben Woodhams, som kommer og fortæller om sine billeder. Vi kan derfor glæde os til at se en masse flotte illustrationer. Samtidig hører der ofte en spændende historie med til mange af billederne. Der vil være mulighed for at få gode råd til selv at komme i gang med at tegne eller male fugle og natur. Du er som sædvanlig velkommen til selv at medbringe et emne til mødet. Det kunne være en ny bog - eller en du ikke længere bruger, et par billeder eller simpelthen en sjov historie. Ordet er frit når vi holder 'Mine fugle - dine fugle'.

TURE

Holkadalen, Gråmyr, Hestestenene og Bokul søn. 20/9 kl. 9. Offentlig P-plads på Gudhjemvej (mellem Plejehjemmet og Gudhjem Museum). Turen går forbi Kaffeslottet ned i Holkadalen og videre til Gråmyr. Derefter fortsætter vi til Hestestenene med udsigt over Salenebugten. Retur forbi Prinsessehaven, op over Bokul og igen til Holkadalen forbi den sagnomsbundne "Holkahest". Som supplement til turen og inspireret af "Holkahesten" besøger vi keramikker Julie Høm i Holkadalen, som er kendt for sine fine ederfugle. Tidspunktet for besøget bestemmes kort før turen. Turledere: Thomas Christensen (tlf. 44 95 85 77) og Birthe Egebjerg (tlf. 61 11 33 35).

Øle Å + 3 x tårne i Ølene lør. 3/10 kl. 9. Den store P-plads øst for Ølenevej ved det nordøstlige fugletårn. Vi går en tur ad Øle Å-stien fra Ølene til Grønnevad og derefter ad terrænstien i Poulsker Plantage og ad Rømersvej til fugletårnet syd for Ølene. Turen fortsætter ad skovstien til det sydøstlige fugletårn og slutter af i det nordøstlige tårn. Vi vil opleve rovfugle, tidlige drosler, småfugle samt gæs og ænder i Ølene og er vindforholdene til det måske også trane- og/eller blisgåsetræk. Turledere: Thomas Christensen (tlf. 44 95 85 77) og Hanne Tøttrup (tlf. 20 27 01 58).

"Ud i det grå" lør. 7/11 kl. 9. Aakirkeby busterminal ved pendlerparke- ringen. Vi kører ud i private biler og ser på rastende flokke af hejrer, viber, gæs og småfugle. Spændende og overraskende arter er ofte dukket op på disse ture. Mød op, og kom med et bud på, hvor vi skal køre hen. Turledere: Henriette Tøttrup Hansen (tlf. 24 60 50 89) og David Nestved (tlf. 23 69 04 35).

DOF Nordsjælland

Du kan læse om alle DOF Nordsjællands ture og møder på hjemmesiden: www.dofnordsj.dk. Klik på fanebladet "Ture og Møder" øverst på siden, så får du det bedste overblik.

Hvis du har spørgsmål, kan du kontakte Luise Ekberg på e-mail: luise.ekberg@dofnordsj.dk eller tlf. 20 28 72 73.

RESERVATERNE

Åbent Hus i Nivå Bugt søn. 13/9 kl. 10-13. Fugletårnet ved Nivå Bugt Strandenge. Fugleværnsfonden står klar med kikkerter, teleskoper og hjælper til med artsbestemmelse. Mange ande- og vadefuglearter raster i bugten, og der er mulighed for træk- kende rovfugle – måske traner. Isfuglen yngler i området og ses ofte sidde på stenene ud for fugletårnet eller fiske i bugten. Måske den viser sig frem her på Naturens Dag! **Turen gentages den 4/10.**

Formiddagsfugletur ved Nivå ons. 30/9 kl. 10.30-13.30. Nivå togstation. Vi følger årets gang og lytter til de fugle, som lever i den varierede natur. Turen er for alle, som ønsker at lære lidt mere om vores hjemlige fugle og det spændende dyre- og plante- liv, som Nivå også byder på. Turleder: Allan Gudio Nielsen (tlf. 20 89 09 09). **Turen gentages 28/10.**

Silkehale. DOF lavede i januar måned en internetafstemning om Danmarks flotteste fugl. Her stemte danskerne silkehale ind på tredjepladsen, hvilket må siges at være ganske velfortjent. Foto: Ulrik Bruun

DOF København

Vesterbrogade 140, 1620 København V., kbh@dof.dk, www.dofkbh.dk

Fugleture for DOF Københavns medlemmer arrangeres af DOF Travel, Seniorudvalget, Køgegruppen og Roskildegruppen. DOF Travels rejser er annonceret andetsteds i bladet, mens de resterende ture er annonceret nedenfor. Alle ture kan ligeledes ses på vores hjemmeside, www.dofkbh.dk. Alle ture er gratis medmindre andet er angivet.

Betaling af turene

DOF Travel Københavnsafdelingen . Dansk Ornitologisk Forening
Vesterbrogade 140A, 1. sal, 1620 København V., Giro 807 3333
E-mail: travel@dof.dk . www.doftravel.dk

Tirsdagsvagtens kontaktoplysninger

Træffetid: Hver tirsdag fra kl. 18.30-20.00, Tlf. 33 28 38 00

For betaling af ture arrangeret af Grågæssene, Køgegruppen eller Roskildegruppen se særskilte afsnit.

SMÅTURE:

Falsterbo lør. 5/9 (privatbiler) kl. 7. McDonalds ved rundkørslen inden afkørsel til Sverige. Vi kører til Nordeuropas absolut bedste træksted. Her i september er småfugletrækket begyndt, ligesom rovfugletrækket er godt i gang. På strandengene er der mange vadefugle. NB! Ring til turleder om ledige pladser i bil eller om du behøver plads. Broafgift og benzin på delebasis. Turleder: Mikkel Holck (tlf. 26 17 37 63).

Flakfortet søn. 6/9 kl. 9.30-16. Ved båden, Nyhavn 71. Deltagerne skal selv bestille og betale sejlturen. Dette gøres på: sparshipping.dk (bestil i god tid, båden har begrænset antal pladser) - Afgang fra Nyhavn kl. 10 og retur fra Flakfortet kl. 14.50. På sejlturen gennem Øresund ser vi efter trækkende- og rastende ænder, gæs, måger og måske rovfugle. Når vi ankommer til øen, går vi en tur rundt og op på toppen, og nyder den flotte udsigt. Øen byder på mange forskellige småfugle og sandsynligvis trækkende ænder. God mulighed for Fiskeørn, Hvepsevåge, terner, svaler, vadefugle og måske en sjældenhed. Turen er begrænset til 16 deltagere. Tilmelding pr. telefon til turleder: Troels M. Krogh (tlf. 30 20 71 17).

Ølsemagle Revle søn. 6/9 kl. 9-12.30. P-pladsen ved kiosken på dæmningen. Mulighed for rastende vadere, svømmeænder og ved pålandsvind evt. kjove og dværgmåge. Turleder: Frands E Jensen (tlf. 22 75 40 64).

Stauings Ø lør. 19/9 kl. 8-12. P-pladsen ved Jersie strand, Nemovej nr. 5. Mulighed for rastende vadere, svømmeænder og ved pålandsvind evt. kjove og dværgmåge. I plantagen rastende småfugle. Turleder: Mikkel Holck (tlf. 26 17 37 63).

Utterslev Mose søn. 20/9 kl. 9-12. Brønshøj Kirkevej/Pilesvinget. Vi ser på mosens andefugle, lappedykkere og måger primært fra Langholmen, hvorfra evt. træk ses bedst. Med lidt held skægmejsje. Turleder: Vicky Knudsen (tlf. 60 29 69 86).

Hellebæk lør. 26/9 kl. 9-12. P-pladsen ved Materielgården i skoven. Mulighed for rastende- og trækkende rovfugle bl.a. musvåger, spurvehøge - måske havørn og duehøg. I skoven drosler og spætter. Turleder: Frands E Jensen (tlf. 22 75 40 64).

Omø lør. 26/9 kl. 8-17. Stignæs Havn kl. 10.40 eller Ballerup Station kl. 8. Derfra kører vi et smut til Borreby Mose, inden vi kører til havnen i Stignæs. Vi tager til Omø, hvor vi på sejlturen kan observere havfugle. På Omø vil vi se på træk af rov- og småfugle. Der vil også være mulighed for ænder og vadefugle. Johannes Bang som ringmærker på øen vil vise os rundt. Ring til turlederen senest d. 12. september for tilmelding og evt. samkørsel fra Ballerup, hvis du enten har ledige pladser eller kørselsbehov. Turlederen har plads til tre personer. Færgebilletter koster 90 kr. Vi sejler fra Omø igen kl. 16. Turleder: Arne Volf (tlf. 21 63 75 67).

Bolund Holm i Roskilde Fjord tirs. 29/9 kl. 9-12. P-pladsen på A6 over for Lille Valbyvej. Vi går Bolund rundt og hvis tiden tillader det en tur rundt om Lille Valby, og ser hvad årstiden kan byde på. Lokaliteten huser ofte enkeltbakkasin om efteråret. Der kan være sumpet. Turleder: Arne Volf (tlf. 21 63 75 67).

Vaserne og Furesø søn. 4/10 kl. 8-12. Vejle Sø på vestsiden af Holte Station. Turen går langs bredden af Furesø og rundt i Vaserne. Mulighed for isfugl, mange andefugle og almindelige skovfugle. Turleder: Christian W Christiansen (tlf. 28 30 44 96).

Hellebæk søn. 4/10 kl. 9-12. P-pladsen ved Materielgården i skoven. Mulighed for rastende og trækkende rovfugle bl.a. musvåger, spurvehøge. Måske havørn og duehøg. I skoven drosler og spætter. Turleder: Vicky Knudsen (tlf. 60 29 69 86).

Falsterbo (Skåne) i privatbiler tirs. 6/10 kl. 8. P-pladsen Åmarken St. Vi besøger dette fantastiske træksted, hvor småfugle- og rovfugletrækket er på sit højeste. Ved svigtende træk besøges de nærmeste søområder. Ring til John for evt. pladser, samt om du stiller bil til rådighed senest 20/9. Turledere: Chr. Ebbe Mortensen og John Speich (tlf. 36 78 54 19). Turen er på delebasis.

Stauings Ø lør. 10/10 kl. 8-12. P-pladsen ved Jersie strand, Nemovej nr. 5. Mulighed for rastende vadere, svømmeænder og ved pålandsvind mellemkjove og dværgmåge. I plantagen rastende småfugle. Turleder: Mikkel Holck (tlf. 26 17 37 63).

Stafetvandring: Kystagerparken, Sydhavnstippen og Sydhavn søn. 18/10 kl. 10-12.30. P-pladsen Åmarken St. Turen slutter ved Sjællandsbroen, stoppested Sluseholmen, bus 4A. Mulighed for andefugle og lappedykkere på vandet og småfugle i parken evt. silkehale, stillits og trækkende rovfugle. Måske de første små skalleslugere. Turleder: Troels M. Krogh (tlf. 30 20 91 17).

Solbjerg Eng sø lør. 24/10 kl. 9-12. P-pladsen nord for søen på Solbjergvej. På søen rastende andefugle og i åen mulighed for vandstær og isfugl. I skoven almindelige skovfugle og måske invasionsarter. Turleder: Peter J Petersen.

Utterslev Mose søn. 1/11 kl. 9-12.30. Brønshøj Kirkevej/Pilesvinget. Vi ser på mosens andefugle, lappedykkere og måger primært fra Langholmen, hvorfra evt. træk ses bedst. Med lidt held skægmejsje. Turleder: Vicky Knudsen (tlf. 60 29 69 86).

Bolund Holm i Roskilde Fjord tirs. 3/11 kl. 9-12. P-pladsen på A6 over for Lille Valbyvej. Vi går Bolund rundt og hvis tiden tillader det en tur rundt om Lille Valby, og ser hvad årstiden kan byde på. Lokaliteten huser ofte enkeltbakkasin om efteråret. Der kan være sumpet. Turleder: Arne Volf (tlf. 21 63 75 67).

Kystagerparken tirs. 3/11 kl. 10-12. P-pladsen Åmarken St. Andefugle i Kalveboderne samt småfugle i parken. Evt. sent rovfugletræk. Turleder: John Speich.

Gribskov ons. 4/11 kl. 9-13. Kagerup Station. Vi går en tur til bl.a. Sandskredssøen med chancer for arter som sortspætte, stor tornskade og duehøg samt invasionsarter. Turleder: Peter J Petersen.

Vaserne og Furesøen lør. 7/11 kl. 9-12.30. Vejle Sø på vestsiden af Holte Station. Turen går langs bredden af Furesøen og rundt i Vaserne. Mulighed for mange ande- samt skovfugle, måske lille flagspætte. Turleder: Christian W Christiansen (tlf. 28 30 44 96).

Naturstien mellem Smørum og Veksø søn. 8/11 kl. 9-12.30. P-pladsen ved Veksø st. på sydsiden. Vi går en tur ud over de store eng- og markområder ved Værebros Å og ser, hvad der rører sig. Med lidt held ser vi vandrefalk eller duehøg. Vandtæt fodtøj. Turleder: Arne Volf (tlf. 21 63 75 67).

Stafetvandring: Sydhavn og Amager Fælled søn. 8/11 kl. 10-12.30. Busstoppestedet Sluseholmen (bus 4A). Turen slutter ved DR byen Metrostation. Vi ser efter flokke af lille lappedykker og andefugle, der raster i havnen samt drosler og andre småfugle som silkehale, stillits og halemejsle. Evt. rastende rovfugle. Turleder: Troels M. Krogh (tlf. 30 20 91 17).

CYKELTURE

Vestskoven (cykeltur) lør. 5/9 kl. 9-12. P-plads Oxbjergvej. Fra P-pladsen cykler vi gennem skoven og ser hvad denne kan byde på. Vi ser især efter træk. Turleder: Jan Nielsen (tlf. 40 58 24 46).

Vestamager og Klydesøen (cykeltur) lør. 7/11 kl. 9-13. Metro Station Vestamager. Vi ser efter rastende vade- og andefugle. Måske er der besøg af havørn og vandrefalk. Turleder: Jan Nielsen (tlf. 40 58 24 46).

BUSTURE 2015

Falsterbo lør. 3/10 kl. 8. Sjælør Station Nordeuropas absolut bedste efterårstræksted fremviser et imponerende morgentræk af småfugle i størrelsesordenen 100.000 på en enkelt morgen, især efter nattefrost. Store flokke af ringduer, bog- og kvækerfinker trækker ud i morgensolens skær. Op ad dagen kommer der gang i musvågerne, og med lidt held ser vi også udtrækkende havørn og duehøg. Invasionsarter vil vise sig her, det gælder korsnæb, nøddekrige, skovskade og spætter. En spændende dag, hvor alt kan ske. Hvis vind og vejr ikke forudsætter fugletræk vil Böringeområdet blive besøgt. Tilmelding sker ved at indbetale kr. 283 for voksne og kr. 243 for unge under 13 år på giro 807 3333 (ved netbank girokort type 01 eller reg.nr. 4180) eller ved check til udvalgets adresse senest den 3. oktober mrk. B6. Turledere: Arne Volf, Stefan Stürup og Hans Harrestrup Andersen.

Skåne lør. 21/11 kl. 8.30. Sjælør Station På denne ørne-efterårstur vil vi besøge de traditionelle gode områder med mulighed for havørn, kongeørn og måske en af de sjældne ørne samt adskillige røde glenter. Vi ser også overvintrende musvåger, fjeldvåger samt blå kærhøg måske vandrefalk. Der er ligeledes mange rastende gæs på markerne. I skoven mulighed for grøn- og sortspætte. Tilmelding sker ved at indbetale kr. 284 for voksne og kr. 142 for unge under 13 år på giro 807 3333 (ved netbank girokort type 01 eller reg.nr. 4180) eller ved check til DOF Travel's adresse senest 7. november. Mrk. B7. Turledere: John Speich og Chr. Ebbe Mortensen. **Turen gentages 12/12:** Tilmelding sker ved at indbetale kr. 285 for voksne og kr. 145 for unge under 13 år på giro 807 3333 (ved netbank girokort type 01 eller reg.nr. 4180) eller ved check til DOF Travel's adresse senest 19. november. Mrk. B8. Turledere: Hans Harrestrup Andersen, Alex Rosendal og Frands E. Jensen.

SALTHOLM

Det har ikke været muligt at få aftale om datoer for ture til Saltholm. Vi henviser til hjemmesiden www.doftravel.dk og/eller tirsdagsvagten for yderligere information.

RESERVATERNE

Gundsømagle Sø - skal vi se jagende fiskeørn? Lør. 5/9 kl. 9-12. P-pladsen ved Fugleværnsfondens reservat ved Østrup. Den månedlige optællingstur. På engene kan der være masser af gæs, ligesom skoven kan være fyldt med småfugle. Hvis man er heldig, kan man i det tidlige efterår opleve fiskeørnen styrtdykke fra 20 - 30 meters højde. Turleder: Arbejdsgruppen.

Gundsømagle Sø - oktobers mylder af fugle lør. 3/10 kl. 9-12. P-pladsen ved Fugleværnsfondens reservat ved Østrup. Her hvor skoven er ved at iklæde sig efterårsfarverne, vil der stadig være fugle, som ikke er trukket væk, ligesom vintergæsterne er begyndt at indfinde sig. I skoven kan der være massevis af vindroslers, solsorte og sjæggere. Med mellemrum kan flokke af grønsiskener hvirvle gennem skoven på jagt efter birke- og el-letræets frø. Turleder: Arbejdsgruppen.

Gundsømagle Sø - hviin i november lør. 7/11 kl. 10-13. P-pladsen ved Fugleværnsfondens reservat ved Østrup. Vintergæsterne begynder at indfinde sig - f.eks. stor- og lille skallesluger som begge meget flotte fugle. Ligeledes kan hvinænder optræde i flokke. Turleder: Arbejdsgruppen.

Grågæssene

Specielt for SENIORER

MØDER

Bemærk ændring i tiden på alle foredrag.

Alle foredrag afholdes i Vanløse Kulturhus, Frode Jacobsens Plads 4, 2720 Vanløse. Tæt ved S-tog og Metro. Starttidspunkt kl. 13.00. Der serveres kaffe/the kl. 12.30

Ons. 28/10. 3 x besøg i Island med fokus på fuglene v. Tage Stampe og Grethe Wenzell. Skabt af ild, hærdet af is: Island, et af verdens yngste landmasser, som til stadighed "forynger" sig gennem vulkanske aktiviteter - som hjemsted og rasteplads for en mængde fugle er det ornitologernes paradys.

Ons. 18/11. De kloge kragefugle v. Allan Guido Nielsen. "Højt på en gren en krage..." Kragefuglenes fantastiske hukommelse, spændende sociale liv, enorme nysgerrighed og deres evne til at løse komplicerede opgaver har altid fascineret os. I dette foredrag beretter Allan Guido Nielsen især om danske kragefugle og deres spændende levevis.

TURE

Betaling for seniorture foregår udelukkende pr. bank (ved bankoverførsel reg.nr. 9541 konto 60072035) DOF København, Seniorudvalget, Vesterbrogade 138-140, 1620 København V. Eventuel framelding til endagsture må finde sted senest onsdag ugen før turens afholdelse. Det indbetalte beløb returneres, fratrukket et ekspeditionsgebyr på kr. 50/pr. person. Bemærk: Vi sender ingen bekræftelse på endagsture. Du er på listen, hvis du ikke hører fra os. På flerdagsture sender vi bekræftelse på din tilmelding. Kontakt: Jan Møllerup (tlf. 40 50 84 87 / f.mollerup@mail.dk). Turledere: Erik Larsen, Elsebeth Gludsted, Jesper Tendal. Læs det detaljerede program i "Grågåsen" eller under ture på www.dofkbh.dk

Falsterbo ons. 9/9 kl. 7-17: Bustur fra Ballerup Station (opsamling Tårnby). Vi håber på stort rovfugletræk plus vadere og småfugle. Max. 36 deltagere. Efter 2/9 kan du ringe på tlf. 40 50 84 87 og forhøre dig om evt. restpladser.

Gyldensteen Strand ons. 23/9 kl. 7-18: Bustur fra Ballerup Station (opsamling Solrød). Vi gentager succesen med et besøg på Nordfyn. Vi håber at se mange vadefugle, gæs, ænder og rovfugle. Max. 45 deltagere. Indbetal kr. 260 på vores bankkonto senest 2/9. Efter 16/9 kan du ringe på tlf. 40 50 84 87 og forhøre dig om evt. restpladser.

Zingst søn. 4/10 - tirs. 6/10. Ballerup Station. Tre dages bustur til Tyskland fra Ballerup Station. Vi skal se på masser af traner morgen og aften, gæs samt rovfugle og sene vadere oplever vi også. Max. 34 deltagere. Vi skal bo på pension 'Boddenblick i Brewitz' i topersoners værelser med eget bad/toilet. Indbetal kr. 2200 på vores bankkonto senest 11/9. Prisen er inkl. 2x overnatning, 2x morgenmad og 2x aftensmad. Frokost må du selv sørge for, indtages i felten. Mulighed for enkeltværelser mod en merpris på kr. 600.00.

Vestamager ons. 21/10 kl. 8-14. Tur i privatbiler fra Ballerup Station. Vi kigger efter vadere, ænder, rovfugle og småfugle i skoven. Obligatorisk tilmelding senest 30/9. til Pamela Bartholomeusz (tlf. 36 70 51 78), som organiserer samkørsel.

Kyndby/Selsø ons. 11/11 kl. 8-14. Tur i privatbiler fra Ballerup Station. Vi forventer ænder, gæs, rovfugle bl.a. vandrefalk. Obligatorisk tilmelding senest 21/10. til Pamela Bartholomeusz (tlf. 36 70 51 78), som organiserer samkørsel.

Roskilde

LOKAL

Der henvises til vores hjemmeside www.dof-roskilde.dk, hvor alle aktuelle ture og arrangementer bliver annonceret.

MØDER

En vintertur til Japan man. 5/10 kl. 19. Det Grønne Hus, Vestergade 3C Køge. En overflod af havørne, verdens største ugle, mængder af traner og ikke mindst jagten på Okinawa Rail. Aftenens foredragsholder er Stig Jensen. Stig er en flittigt anvendt turleder, mere end 30 år for DOF Travel og han har rejst over det meste af verden. En meget engageret og underholdende turleder, og hans store viden er ikke kun begrænset til ornitologien.

Fugletur til Bulgarien man. 16/11 kl. 19. Det grønne Hus, Vestergade 3C, Køge. Marta, Steffen og Henning causerer og viser billeder fra Bulgarien, hvor murløberen var turens clou. Derudover sås 164 andre arter.

TURE

Falsterbo lør. 19/9 kl. 7-18. Ølby Station ved Føtex. Tur i privatbiler. Mulighed for et stort træk af andefugle, musvåge, rød glente, spurvehøg, duer og småfugle. Er vejret ugunstigt for træk, vil vi besøge søerne og andre lokaliteter i det skånske bagland for at se på rastende fugle. Tilmelding er nødvendig, da vi fordeler os i bilerne. Benzin og broafgift deles mellem personer i hver enkelt bil. Turleder: Søren Mygind (tlf. 22 35 45 50).

Et sted på Østsjælland lør. 24/10 kl. 9-15. Ølby Station ved Føtex. Tur i privatbiler. Vejret afgør, hvor vi kører hen; måske rovfugletræk på Stevns, gæs på Gjorslevs marker eller kjoer på Feddet. Ring til turleder for kørelejlighed. Udgifter fordeles i de enkelte biler. Turleder: Søren Mygind (tlf. 22 35 45 50).

Møn og Nyord lør. 7/11 kl. 9-16. Herfølge Station. Tur i privatbiler med sædvanlig fordeling af udgifterne. Vi kører til Slambassinerne, Ulvs-hale og Nyord Enge. Turledere: Gitte og Allan Kruse (tlf. 42 45 42 19).

På tur med DOF Travel

Fuglerejser med indhold

Se de mange tilbud på vores hjemmeside:

www.doftravel.dk

Fuglerejser over hele verden med kvalificerede og erfarne ledere

Djursland, Stubbe Sø. Sommerhus ("Bogpeters Hytte") midt i Fugleværnsfondens reservat ved Stubbe Sø udlejes (kun til DOF-medlemmer). Garanti for ynglende topmejs, broget fluesnapper, hedelærke og rødrygget tornskade. Adgang til søen og mulighed for dejlige ture i nærområdet. Ikke langt til Ebeltoft, badestrand og Djurslands turistattraktioner. Ingen fjernsyn – men fred og ro. Huset er på 80m² (6 pers./to soverum). 2600 kr/uge + el. Henv. Peter Lange, tlf.: 86 95 03 41 eller mail: peterlange@dofoj.dk. Læs mere på www.dofoj.dk/bogpetershytte.

Malariafri safari til fugleforskeren Jørgen Rabøls sydafrikanske reservat

Gør som mange andre fuglefolk: tag med super-engagerede biologer på en anderledes og personlig safari til Sharkati i UNESCO Reservatet Waterberg i Limpopo. Max. 12 deltagere og kun 3 årlige ture. Fantastisk natur med over 300 fuglearter og masser af vilde dyr. Hyggelig lodge med gæstehuse, pool, frodig have. Netfangst, bushwalks, safaris, natur/fugleforedrag, fuglelister mm. Du må også gerne gå egne ture i reservatet. Endvidere mange ture til nationalparker, RAMSAR-område, township, landsbyskole, meteoritkrater, World Heritage Site mm. Medlem af Rejsegarantifonden. 12- og 15-dage all-inclusive: 17.990 og 22.990, nov. og feb. Turledere: biologer & medejere Jørgen Rabøl og Danna Borg, www.biotravel.dk, tlf.: 45858512/24849392.

Dompap. Denne kraftige finke har fået sit navn efter det tyske ord for domprovst, dompape, hvis festdragt ligner dompaphannens fjerdragt. Foto: John Larsen

Udlejes: Vedersø. 4 personer. Toppen af Vest Stadil Fjord. Hyggeligt velindrettet helårshus/ferielejlighed 50 m². Naturgrund ugeneret indhegnet, udsigtshøj. Udsigt til klitter og fredede strandenge. Stort fugletræk samt mulighed for 'lille' sort sol forår/efterår. Rørdrum høres, findes ved Nørre Sø 800m væk. Ynglende tårnfalke i haven. Rigt fugleliv, fodres hele året. Musvåge på foderbræt 25m fra huset. Ugepris: kr. 2.700,- Rengøring kr. 300,- El afregnes. Pris pr. døgn, kr. 450,- for to personer inkl. sengelinned og håndklæder. Hund er velkommen. Henv. Anette Schmidt: 22 55 06 00.

Limfjorden - Vejlerne. Lunt lille træhus, smukt beliggende med helt fri udsigt over Arup Dæmning, fjord og reservat. Helårsbolig, enkelt indrettet til 2-4 pers., med tekøkken, bad, brændeovn og el-varme. Udlejes billigt på dags- eller ugebasis. Tlf. 97 99 33 76. E-mail. lotte.lolk@mail.dk. www.limfjorden-vejlerne.dk

MØN. Lille hyggeligt 4-personers sommerhus i Ulvshale med køkken, bad, brændeovn og el-varme. Udlejes på dags- eller ugebasis. Min. 2 døgn. Tlf. 23805722. E-mail: metthenriksen@gmail.com.

Zeiss Victory Diastop 85 T*FL (Nyeste model) m. Zeiss Vario Okular 20 x 60 Zoom. samt original Zeiss beskyttelses-etui. Købt marts 2011. Fremtræder fabriksnytt overalt. Pris kr. 15.000,00 Fabriksnytt (Lige

købt og aldrig brugt) Swarovski stativ med hoved (AT 101 + DH 101), højde max 1,90 meter! Pris 2000,00 Køb begge dele til 16.000,00 Kontakt Anders Zuschlag, az@nyraad.net eller tlf 23393320

Dejligt sommerhus 400 m fra Lild Strand udlejes. Sommerpris 3000 kr vinterpris 2000 kr pr uge + el. Huset ligger i fredet område i cykelafstand til Vejlerne. Langs stranden er der 4 km til Bulbjerg. I klitplantagen er der svampe i sæsonen, og i stille vejr er der frisk fisk på havnen. 6 faste sengepladser, brændeovn og huset er i øvrigt veludstyret. Mail: ullaperu@Yahoo.dk Mobil 30288560

frontiertours.dk

Birding - Colombia Andes Endemics m.fl. 12 eller 16 dag. All incl. Max. 8 deltagere. Afrejse jan, mar, & juli 2016 Læs mere på frontiertours.dk/safari eller ring uforpligtende på 3330-8810.

frontiertours.dk

Birding - Uganda incl. Gorilla & Chimp tracking. Grupperejse Oktober 2015 Priser fra 34.000,-DKK all incl. Individuelle rejser fra kr. 36.000,- min 2 deltagere Læs mere på frontiertours.dk/safari eller ring på 3330-8810

 Walk With Jith tour operator

Nature, Bird & Photography
Tours in

Sri Lanka

Web
walkwithjith.com

E-mail
walkwithjith@hotmail.com

Gavekort til bidragydere til DOF's medier

Mange medlemmer og ansatte bidrager med indhold til DOF's medier. Som en anerkendelse modtager bidragerne fremover gavekort til Naturbutikken efter flg. retningslinjer:

- 1) Anerkendelse for bidrag er som udgangspunkt symbolsk og kan ikke betragtes som aflønning.
- 2) Ansatte og medlemmer af hovedbestyrelserne i DOF og FVF modtager ikke gavekort for deres bidrag til DOF's medier, da de primært bidrager i arbejdstiden eller con amore.
- 3) Gavekortet udstedes første gang bidraget benyttes af DOF. Ved gentagelse/genbrug i flere medier udstedes ikke yderligere gavekort.
- 4) Artikler på ca. 1500 – 2000 ord anerkendes med et gavekort til Naturbutikken på 200 kr.
- 5) Fotos anerkendes med gavekort til Naturbutikken således:
 - a. 1 foto 100 kr.
 - b. 2-4 fotos 200 kr.
 - c. 5+ fotos 300 kr.
- 6) Udstedelsen af gavekort foregår løbende i takt med at bidragene benyttes.

STILLINGSOPSLAG:

Frivilligt arbejde som vicevært i Fuglenes Hus

Vi savner en frivillig, der vil hjælpe med til at vores dejlige hus fungerer optimalt. Derfor søger vi en frivillig, der vil være ulønnet vicevært i 5-7 timer om ugen.

Arbejdet går ud på at skifte pærer, kontakte håndværkere, eftersyn af bygningen, lugning af lille gårdhave, mindre reparationer, oprydning- og vedligeholdelsesopgaver. Du kommer til at arbejde sammen med en masse dejlige mennesker, som arbejder for vilde fugle og naturbeskyttelse sammen med de frivillige ude i det ganske land.

Vi kan tilbyde entusiastiske kollegaer, der brænder for fuglenes sag. Vi har en uformel omgangstone, og vi har det sjovt. Kaffen er gratis, du får rabat i Naturbutikken og kan deltage i vores fester og andre arrangementer i løbet af året. Vi bor centralt på Vesterbro med en dejlig gård.

Har du hænderne skruet godt på, og har du nogle timer til overs hver uge, så ring til Lars Engmark på 20 76 48 34 og hør nærmere.

Arbejdsstedet er Fuglenes Hus, Dansk Ornitologisk Forening, Vesterbrogade 140, 1620 København V.

Vi ser frem til at høre fra dig.

Dansk Ornitologisk Forening – DOF

DOF er landsforeningen for fuglebeskyttelse og fugleinteresserede

DOF er den danske afdeling af BirdLife International
Vesterbrogade 138-140, København V
Telefon (10-16, fredag 10-15): 3328 3800
email: dof@dof.dk . www.dof.dk

DOF's formand: Egon Østergaard tlf: 3116 2030,
email: egon.ostergaard@dof.dk

Indmeldelse i DOF: Sker ved indbetaling på girokonto 7 00 08 39
Støttebeløb til DOF's arbejde for fugle- og naturbeskyttelse, som er fradragsberettiget, kan indbetales på samme girokonto.

Årlige kontingenter:

Kernemedlemmer:	kr. 450,00
Ungdomsmedl. (u. 26 år)	kr. 225,00
Medlemmer:	kr. 310,00
Husstandsmedlemsskab:	kr. 599,00

Fugleværnsfonden: Fugleværnsfonden er en almennyttig fond stiftet af DOF. Fondens formål er at købe og drive fugle- og naturreservater og formidle viden og oplevelser fra disse reservater. Støttebeløb, som er fradragsberettiget, kan sættes ind på Fugleværnsfondens girokonto 5 09 42 32.
email: fvf@dof.dk . www.fuglevaernsfonden.dk

Naturbutikken: Naturbutikken i Fuglenes Hus tlf: 3328 3838
Åbningstider: Man.-fre. kl. kl. 11-17,30, lørdag 10-14. www.naturbutikken.dk

Bor du i ulandet, kontakt da venligst DOF for nærmere oplysninger om priser.

DU KAN FINDE VORES PRODUKTER
HOS EKSKLUSIVE SPECIALISTFORHANDLERE
OG ONLINE PÅ WWW.SWAROVSKIOPTIK.COM

DEN NYE EL UBEGRÆNSET *PERFEKTION*

Den nye EL-familie fra SWAROVSKI OPTIK er den hidtil bedste. FieldPro-pakken bringer komfort og funktionalitet op på et helt nyt niveau. Den perfekte optiske ydelse og præcision, den enestående ergonomi og det forbedrede design er som prikken over i'et på dette teleoptiske mesterværk. Få endnu mere ud af de særlige øjeblikke – med SWAROVSKI OPTIK.

SEE THE UNSEEN
WWW.SWAROVSKIOPTIK.COM

SWAROVSKI
OPTIK